

ยุทธศาสตร์ทางเลือก ของงานสตรีข้ามชาติ

ธีรนาถ กาญจนอักษร*

บทนำ

บทความนี้ มีความประสงค์ที่จะวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาเกี่ยวกับแรงงานหญิงข้ามชาติจากประเทศไทย ที่ไปทำงานประเทศอื่นในฐานะของกรณีด้วยตัวอย่าง แม้ганวิจัยศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้จะมีอยู่ไม่น้อย ส่วนใหญ่ยังคงเป็นการศึกษาระบบทั่วไปมากกว่าที่จะวิเคราะห์ในระดับมหภาคและระดับสถาบัน และนักจากการขององค์กรพัฒนาเอกชนแล้ว การศึกษารอบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานหญิงไทย โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติ ยังมีไม่มาก ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาโดยไม่จำแนกเพศ เมื่อว่าจะมีประเด็นเกี่ยวข้องกับแรงงานหญิงมากมาย ที่

ต่างไปจากสถานะการณ์ และปัญหาของแรงงานชาย

ความยุ่งยากของการศึกษาเรื่องนี้ จึงอยู่ที่ความจำกัดและความไม่แน่นอนของข้อมูลนักจากนั้น แรงงานหญิงข้ามชาติของไทยจำนวนไม่น้อยยังทำงานอยู่ในสถานะที่ไม่ถูกกฎหมายจึงไม่ปรากฏหลักฐาน หรือไปในลักษณะที่ถูกขยายเหมือนเป็นสินค้า ไม่ว่าจะเป็นค้าเพื่อนำผู้หญิงไปใช้แรงงานในการผลิต ไปบริการทางเพศ หรือไปเป็นแม่บ้านโดยการแต่งงาน ฯลฯ และวิธีการที่ใช้กันมากในการหลอกลวงผู้หญิงเหล่านี้ ก็คือ การโฆษณาว่าจะพาไปทำงานที่ได้เงินดีๆ (ซึ่งหมายถึงมาก ๆ

* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรรมการปรับปรุงกฎหมายการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น

และเร็ว ๆ) แม้ในบางกรณีผู้หญิงที่เดินทางไปจะเคยค้าประเวณีมาก่อน หรือเต็มใจที่จะไปค้าประเวณี แต่ไม่มีครอต้องการที่จะอยู่ในสภาพของลินค้า หรือทาส ผู้หญิงที่ถูกละเมิดลิตร้อนเสรีภาพเหล่านี้มีข้อมูลที่เข้าถึงได้จำกัดมาก และมีปัญหาที่แตกต่างออกไปจากผู้หญิงที่ไปทำงานในลักษณะอื่น ๆ

งานขั้นนี้มีเป้าหมายที่จะพยายามหาคำตอบให้แก่คำถามต่าง ๆ เกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ในมิติของผู้หญิงซึ่งสังคมหล่อหลอมและกำหนดบทบาท วิถีชีวิต อนาคตไว้แตกต่างจากชาย อันทำให้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมือง มีผลกระทบต่อหญิงและชาย แตกต่างกันออกไป โดยมีขอบเขตของการศึกษาครอบคลุม ทั้งแรงงานหญิงที่ไปทำงานในภาคการผลิต และภาคบริการ ซึ่งถูกจัดอยู่ในประเภท “ไร้ฝีมือ” ตามคำจำกัดความซึ่งถูกครอบงำโดยวิธีการตีความในระบบชายเป็นใหญ่ ซึ่งหมายถึงแรงงานค่าจ้าง ต่ำทั่วไป (และแรงงานที่ใช้ความชำนาญของผู้หญิงจากที่ได้รับการฝึกฝนให้ทำงานบ้านและงานบริการ ต่าง ๆ มาตลอดตั้งแต่ยังไม่เข้าสู่วัยทำงาน) และมุ่งเน้นกรณีของแรงงานหญิงไทยข้ามชาติที่ไปทำงานในประเทศไทย เช่นเดียวกับประเทศอื่นที่เป็นแหล่งตลาดใหญ่ในปัจจุบัน โดยใช้ข้อมูลจากยื่องคงและญี่ปุ่น เป็นหลัก อนึ่ง คำว่าแรงงานข้ามชาติที่ใช้น้ำหมายถึงแรงงานที่ไปทำงานเพียงชั่วคราวในต่างประเทศ ไม่ครอบคลุมถึงผู้อพยพที่ไปตั้งถิ่นฐาน ภาระในประเทศไทยที่ตนทำงาน

ภายใต้การครอบงำของระบบชายเป็นใหญ่ (patriarchy) ซึ่งทำให้การแบ่งงานกันทำระหว่าง

เพศ (Sexual Division of Labour) เกิดความไม่เป็นธรรมจากการให้ค่าเชิงเศรษฐกิจแก่งานที่ผู้หญิงต้องแบกรับภาระ (งานบ้าน งานที่เกี่ยวข้องกับการลืบ拓ทางสังคมและชีวิตความเป็นอยู่) ต่ำกว่างานของชาย (งานนอกบ้าน) ผู้หญิงส่วนใหญ่ของโลกถูกกีดกัน (โดยวัฒนธรรม) ให้ออกมาอยู่ร่องรอยของศูนย์กลางแห่งอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง อันหมายถึงความจำกัดของโอกาสในด้านต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่ผู้หญิงมีส่วนร่วมในการแบกรับภาระทางเศรษฐกิจ และผลกระทบทางการเมืองไม่น้อยกว่าชาย หรือมากกว่า โครงสร้างความสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจระหว่างหญิงและชาย จึงเป็นโครงสร้างที่ไม่เสมอภาค อันเป็นลักษณะที่สืบเนื่องกับโครงสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองและสังคม

แม้ว่าการอพยพโดยข้ามแรงงานจะไม่ได้เป็นปรากฏการณ์ใหม่ แต่นโยบาย “กีดกันการอพยพ” ซึ่งประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกพากันใช้อยู่ในปัจจุบันได้ทำให้แรงงานข้ามชาติกลายเป็นมิติใหม่ ล่าสุดของความสัมพันธ์ทางการผลิต ภายใต้กรอบของการพัฒนาเศรษฐกิจระดับโลก ที่รัฐและเจ้าของทุนมีความสัมพันธ์ซึ่งเอื้ออำนวยต่อกัน และแรงงานได้รับการยอมรับในฐานะเป็นปัจจัยการผลิตมากกว่าเป็นมนุษย์ ตลาดแรงงานข้ามชาติจึงมีระบบแรงงานสัมพันธ์ที่คำนึงถึงผลได้ทางเศรษฐกิจของเจ้าของทุนเป็นหลัก โดยมีกฎหมายและกฎหมายของรัฐต่าง ๆ เป็นหลักประกัน และเครื่องค้ำจุน

แรงงานสตรีข้ามชาติจึงเป็นภาพสะท้อนของความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจ

สังคมและการเมือง ขณะเดียวกันก็เป็นภาพเชิงซ้อนของโครงสร้างอำนาจและวัฒนธรรมที่ไม่เสมอภาค ซึ่งคงอยู่มาเก่าแก่แต่ก่อนทุนนิยมระหว่างประเทศในระบบทุนนิยมโลก ที่กำลังดำเนินไปท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของฝ่ายต่างๆ เพื่อความอยู่รอดในระบบตลาดที่การแข่งขันและกลไกของตลาดเป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิตและความสัมพันธ์ของมนุษย์

ก้าว舞

ภายใต้สภาวะสังคมเศรษฐกิจในระบบโลกนวัตกรรมที่นับวันการต่อสู้แข่งขันจะเพิ่มระดับความเข้มข้นอย่างไม่หยุดยั้งแรงงานอย่างพัฒนาเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ทั่วโลก และที่เพิ่มขึ้นเป็นปรากฏการณ์ใหม่คือ การเดินทางไปขายแรงงานในต่างประเทศในระยะเวลาที่จำกัดโดยไม่มีโอกาสหรือไม่มีความประสงค์ที่จะอยู่พัฒนาอยู่อาศัยเพื่อทำงานเป็นระยะเวลาของแรงงานจากประเทศที่กำลังพัฒนา ปรากฏการณ์ที่ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจาก การเพิ่มมาตรการกีดกันผู้อพยพของประเทศไทยที่พัฒนาแล้วหรือประเทศอุดหนาทกรรม ก้าวหน้าทั้งหลายที่ไม่ต้องการจะแบกรับภาระรับผิดชอบประชากรที่เพิ่มขึ้น ทั้งๆ ที่ยังมีความจำเป็นที่ต้องมีอุปทานแรงงานเพิ่มขึ้นเพื่อรับรักษาภาระของแรงงานในลักษณะ “แรงงานข้ามชาติ” คือยอมให้เข้าไปทำงานได้เพียงระยะเวลาจำกัด ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และนับวันเงื่อนไข กฎหมายนี้จะเพิ่มความเคร่งครัดขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากปริมาณที่เพิ่ม

ขึ้นเรื่อยๆ ของอุปทานแรงงานข้ามชาติอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

การเพิ่มของแรงงานข้ามชาตินี้มาจากการพัฒนาระบบทุนนิยมที่ได้สร้างสภาวะ Dual Economy (เศรษฐกิจ 2 ระดับ) ขึ้นในระดับโลกอันนำมาสู่การเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งของอุปทานแรงงานราคาถูก (Unlimited Supply of Labour) แก่ประเทศที่มีอัตราค่าแรงสูงกว่าและอัตราความเจริญทางเศรษฐกิจสูงกว่า

ตารางที่ 1 ชี้ให้เห็นลักษณะ “ล้าหลัง” ที่ได้สร้างให้เกิดขึ้นจากการพัฒนาทุนนิยมโลกในประเทศไทยผู้ส่งแรงงานออก อันได้แก่ ไทย พลิปปินส์ อินเดีย ศรีลังกา อินโดนีเซีย บังคลาเทศ ฯลฯ ซึ่งมีลักษณะร่วมคือรายได้ประชาชาติต่อบุคคลต่ำ การกระจายรายได้มีช่องว่างสูง ประชากรที่มีรายได้ในระดับต่ำกว่าเส้นแบ่งความยากจนมีจำนวนมาก หรือมีความยากจนทั้ง 2 ชนิดคือ จนยากไร้ (Absolute Poverty) และยากจนโดยเบรียบเทียบ (Relative Poverty) ในขณะที่ประเทศซึ่งเป็นผู้รับแรงงานในภูมิภาคเดียวกัน อันได้แก่ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฮ่องกง ไต้หวัน เกาหลีใต้ ล้วนมีระดับรายได้ที่สูงกว่ามาก แม้ว่าหลายประเทศจะยังคงมีปัญหาการกระจายรายได้อยู่ก็ตาม ประเทศไทยและมาเลเซีย ซึ่งมีฐานะอยู่ในระหว่างกึ่งกลางมีลักษณะร่วมกันคือเป็นทั้งผู้รับและผู้ส่งแรงงานออก

ตารางที่ 1
รายได้ประชาชาติต่อคน, ตัวชี้การกระจายรายได้ และความยากจน ของประเทศไทย
(GDP Per Capita, Gini Coefficient and Poverty)

ประเทศ	GNP per capita	Index ญี่ปุ่น = 100	สัดส่วนรายได้ สูงสุด 20% เทียบกับ ค่าสูด 20% (2523-34)	ค่าสัมประสิทธิ์อินี (ดัชนีวัดการกระจาย รายได้) 2518-31	ส่วนประชากรยากจน (%) ^a (2523-34)	
					รวม	ชนบท
ญี่ปุ่น	26,930*	100	-	-	-	-
สิงคโปร์	14,730	54.70	9.6	0.42	10	-
ฮ่องกง	13,660	50.72	8.7	0.45	14 ^b	-
ได้หวัน	8,980	33.35	-	-	-	-
ເກາທສີໄດ້	6,670	24.777	7.9 ^b	0.36	5	4
มาเลเซีย	2,510	9.32	11.7	0.48	16	22
ไทย	1,700	6.31	8.3	0.47	30	34
พิลิปปินส์	760	2.82	7.4	0.45	45	54
อินโดนีเซีย	600	2.23	4.9	0.31	25	27
ศรีลังกา	500	1.86	11.5	0.45	39	46
จีน	440	1.63	6.5	0.31 ^c	9	13
ปากีสถาน	400	1.48	4.7	0.36	28	29
พม่า (1989/90)	400*	1.48	5.0 ^b	-	35	40
อินเดีย	330	1.22	4.7	0.42	40	42
บังกลาเทศ	220	0.81	4.1	0.34	78	86
เนปาล	170	0.63	4.3	0.53	60	61

a- Poverty line refers to an income level below which a minimum nutritionally adequate diet plus essential non-food requirements are not affordable.

b- Centering on 1975.

c- Figure above is for 1990 ; for 1975 gini coefficient is 0.21.

ที่มา : World Bank, 1995 Key Indicator, Economic and Development Resource Centre, Asian Development Bank, ปรับปรุงจาก ตารางที่ 6 และ 11

* จาก Hareburger Lexikon der Gegenwart, Aktuell 1994 ยังใน Su Dol Kong 1996 p.31

สถานะการณ์แรงงานข้ามชาติใน อาเซียน

ตัวเลขจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ระบุว่ามีแรงงานประมาณ 20 ล้านคน ทำงานด้วยลัญญาจ้างชั่วคราวอยู่ในประเทศไทยที่มีใช้ของตน (Asian Migrant Centre, 1994. p.64) ในปี ค.ศ. 1985 (2528) ตัวเลขของแรงงานข้าม

ชาติจากอาเซียนที่ไปทำงานอยู่ในตะวันออกกลางสูงถึง 3.9 หรือราว 4 ล้านคน หลังจากสังคมอาวเบอร์เชียศูนย์กลางของแรงงานข้ามชาติในซีกโลกตะวันออก ได้ขยายมาที่ประเทศไทย อุดสาหกรรมใหม่ในอาเซียน ตัวเลขแรงงานต่างชาติในญี่ปุ่นเพิ่มสูงขึ้นถึง 1 ล้านคนและยังมีอีกมากที่ไม่ได้รวมไว้ในสถิติ ในมาเลเซียมีแรงงานต่างชาติอยู่ 134,000 คน (ตัวเลขที่ไม่

เป็นทางการ อ้างว่าสูงถึง 1 ใน 6 ของแรงงานท้องถิ่น) สิงคโปร์ และสหภาพแรงงานแม้จะเป็นเพียง 6 เกาะเล็ก ก็รับคนงานต่างชาติไว้ถึง 350,000 และ 175,000 คนตามลำดับ บางส่วนในจำนวนนี้ทำงานอยู่อย่างผิดกฎหมาย และอีก 50,000 คนอยู่ในมาเก๊า

สหภาพเริ่มเปิดรับแรงงานต่างชาติในปี 1976 และได้กล่าวเป็นแหล่งรับผู้ช่วยแม่บ้านจากฟิลิปปินส์ และประเทศไทยที่ใหญ่ที่สุด ไปอย่างรวดเร็ว ด้วยความจำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ สูงที่สุด เพื่อลดต้นทุน แรงงานที่ถูกตัวสูงขึ้น

เกาหลีใต้มีคุณงานต่างชาติอยู่ประมาณ 100,000 คน (Asian Migrant Centre, 1995) ได้หัวนได้กล่าวเป็นแหล่งรองรับแรงงานต่างชาติที่ใหญ่ที่สุดสำหรับแรงงานไทย มีคุณงานต่างชาติอยู่ถึง 278,975 คนในปี 1995 กว่า 2 ใน 3 ของจำนวนนี้คือแรงงานไทย หากรวมเอาตัวเลขของคนที่ทำงานอย่างผิดกฎหมายในประเทศต่าง ๆ เข้าไว้ด้วย ซึ่งจะทำให้ตัวเลขแรงงานข้ามชาติสูงกว่านี้มาก (ดูภาคผนวกตารางที่ 1-4)

ได้หัวนเริ่มเข้าสู่สภาวะขาดแคลนแรงงานในช่วงทศวรรษที่ 80 ซึ่งทำให้ค่าจ้างแรงงานในประเทศเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว (จาก NT\$ 10,615 ต่อเดือน ในปี 1980 เป็น NT\$ 21,989 ในปี 1990, Tsay 1996, น. 5) ภาวะ

คำตามที่ตอบยาก ที่สุดก็คือผู้หญิงที่ ทำงานในฐานะเป็น แรงงานข้ามชาติ มืออยู่มาน้อย เพียงใดในปัจจุบัน เนื่องจากไม่ได้มี การเก็บสถิติของ แรงงานข้ามชาติ หญิงอย่างครอบคลุม

ทำงานอยู่ต่อไป (Tsay, อ้างแล้ว น. 8) เพื่อป้องกันมิให้แรงงานข้ามชาติปรับตัวไปสู่การเป็นผู้อยู่พื้นที่หัวนได้ออกกฎหมายมิให้แรงงานข้ามชาติทำงานนานเกินกว่า 2 ปี และห้ามกลับเข้าไปทำงานใหม่อีกเมื่อครบ 2 ปีแล้ว

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ไม่มีนโยบายเปิดรับแรงงาน “ไร้ฝืน” จากประเทศอื่น แรงงานข้ามชาติที่เข้าไปอยู่ในญี่ปุ่นจึงเป็นแรงงานผิดกฎหมายแทบทั้งสิ้น กระทรวงแรงงานญี่ปุ่นประเมินว่าในปี 1990 มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานอยู่ในประเทศญี่ปุ่นประมาณ 500,000 คน และชาวต่างชาติที่ labore แรงงานอยู่ (เช่น พากันเรียน หรือช่วยต่างชาติที่เข้ามาฝึกงานชั่วคราว) โดยผิดกฎหมายอีกประมาณ 280,000 คน (Ministry of Labour, อ้างอิงใน John Lie, 1994 หน้า 4) ทั้งหมดนี้มาจากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่มากที่สุด คือ ฟิลิปปินส์ รองลงมาเป็นเกาหลีใต้ ไทย จีน ปากีสถาน มาเลเซีย และบังคลาเทศ ในปี 1992 คนทำงานผิดกฎหมายในญี่ปุ่นจำนวนสูงสุดมาจากการ 2 ประเทศ คือ ฟิลิปปินส์ ไทย และอิหร่าน

เกาหลีใต้ก็มีระเบียบที่คล้ายคลึงกับให้หัวนแต่ให้ต่อสัญญาได้อีก 1 ครั้ง เกาหลีใต้ ได้บรรลุเป้าหมายการยกระดับประเทศให้ทัดเทียมกับประเทศพัฒนาแล้วด้วยรายได้ประชาชาติ 10,000 долลาร์สหรัฐฯ ต่อคน เมื่อปีที่แล้วนี้เอง (1995) หลังจากที่มีอัตราการเจริญเติบโตถึง 8–10% ต่อปีมาตลอดในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ความเจริญก้าวหน้าของเกาหลีใต้ก็เช่นเดียวกับประเทศอื่นอีกด้วยประเทศ คือ แรงงานข้ามชาติมีส่วนร่วมอยู่อย่างมาก ในปี 1995 เกาหลีใต้ มีแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายอยู่ในประเทศราว 150,000 คน หรือ 1% ของผู้มีงานทำในประเทศเกาหลีโดยเป็นประเทศที่ส่งแรงงานออกมาก่อน และเพิ่งจะเริ่มเป็นแหล่งรับแรงงานข้าม

ชาติในทศวรรษที่ผ่านมา ในช่วงทศวรรษที่ 60 ชาวเกาหลีประมาณ 2 ล้านคนทำงานอยู่ในต่างประเทศ เงินส่งกลับจากคนเหล่านี้ได้ช่วยให้ประเทศมีเงินลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงต่อมาและต้นทุนแรงงานในประเทศก็ได้เพิ่มสูงขึ้นพร้อมๆ กับปรากฏการณ์ขาดแคลนแรงงานประเภท 3 คือ Dirty Dangerous และ Difficult (สกปรก เสี่ยงอันตราย และสุดลำบาก) ประสบการณ์ของเกาหลีมีความน่าสนใจตรงที่มีฐานะเป็นหั้งผู้ส่งออก และผู้รับแรงงานข้ามชาติ เช่นเดียวกับประเทศมาเลเซีย ประเทศไทย แต่แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งมีจำนวนถึง 700,000 – 1,000,000 คน โดยประมาณนั้น จำนวนมากมาจากประเทศไทยมี แต่เพื่อนบ้านใกล้เคียงซึ่งมีปัญหาทางด้านการเมือง

แรงงานข้ามชาติไทย

หลังสิ่งความเสียดnam สิ้นสุดลงโดยการถอนตัวของกองทัพสหรัฐอเมริกา ซึ่งตามมาด้วยการลดกิจกรรมทางทหารต่างๆ ในประเทศไทย คนไทยส่วนหนึ่งที่เป็นลูกจ้างของบริษัท ก่อสร้างของอเมริกา ซึ่งทำงานให้กับฐานทัพอเมริกาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ได้มีโอกาสไปทำงานในตะวันออกกลาง แหล่งความสนใจใหม่ของสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษที่ 70 คนเหล่านี้กับมาพร้อมกับความมั่งคั่ง ทำให้การไปทำงานในตะวันออกกลางกลายเป็นความไฝ้นของคนไทย ประกอบกับความสำเร็จในการสร้างอำนาจต่อรอง ของกลุ่ม

ประเทศไทยน้ำมันในช่วง Oil Crisis ปี ค.ศ. 1973 ทำให้เศรษฐกิจของบรรดาประเทศผลิตน้ำมันขยายตัวอย่างรวดเร็ว และเกิดความต้องการแรงงานจำนวนมาก เพื่อตอบสนองต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมก่อสร้าง กำลังทรัพย์ที่เหลือเพื่อของประเทศไทยแหล่งน้ำมันเหล่านี้ได้กล้ายเป็นที่มาของวี “ไปขุดทองที่ตะวันออกกลาง” ของคนงานไทยเรือymajun เกิดสิ่งครามอ่าวเปอร์เซียและปัญหาทางการเมืองที่ตามมา ซึ่งทำให้ตัวเลขของคนงานไทยที่เดินทางไปทำงานในตะวันออกกลางลดลงอย่างรวดเร็วจากที่พุ่งสูงขึ้นถึง 92,175 คน ในปี 2531 และ 877,748 ในปี 2532 ลงเหลือเพียง 27,478 คนในปี 2533

ในขณะที่คนงานไทยเริ่มพากันกลับจากตะวันออกกลาง ความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของประเทศไทยอุตสาหกรรมใหม่ต่างๆ ในช่วง 70-80 ได้สร้างให้เกิดตลาดสำหรับแรงงานต่างชาติขนาดใหญ่ขึ้นในภูมิภาคนี้ เนื่องจากประเทศไทยอุตสาหกรรมใหม่ที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็wt ต่างก็ต้องการแรงงานระดับค่าจ้างต่ำ เพื่อผลิตสินค้าหัตถกรรมอุตสาหกรรม ส่งไปขายในตลาดโลกแข่งกับสินค้าจากเชิงโลโก้อื่นที่ค่าแรงสูงกว่า แต่สภาวะการขาดแคลนแรงงานที่เป็นผลลัพธ์ของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ได้ทำให้ค่าจ้างแรงงานในประเทศไทยตัวสูงขึ้น บรรดา นายจ้างจึงต่างหันมาทางแรงงานงานข้ามชาติที่สามารถจ้างได้ในราคาน้ำที่ต่ำกว่าทิศทางการแรงงานข้ามชาติจากประเทศไทยจึงมุ่งมาสู่ประเทศไทยกลับบ้านเริ่มตั้งแต่ ช่วงหลังของ

ทศวรรษที่ 80 เรือymajunปัจจุบัน

ในปี 2538 สำนักบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางานประเมินว่ามีคนไทยทำงานอยู่ในต่างประเทศประมาณ 627,815 คน (ดูตารางที่ 2) ตัวเลขนี้คือผู้ที่เดินทางไปโดยถูกกฎหมายเท่านั้นเป็นที่มาสังเกตว่าไม่มีการเก็บสถิติการเดินทางกลับของแรงงานไทยจากต่างประเทศ ทำให้การประเมินตัวเลขที่ถูกต้องทำได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสถิติของทางการแสดงตัวเลขเพียงส่วนเดียวเท่านั้นของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานในต่างประเทศทั้งหมด เพราะมีแรงงานข้ามชาติจำนวนมาเดินทางไปโดยไม่ผ่านช่องทางนี้ จากการประมาณการขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานช่วยเหลือแรงงานหญิงไทย ตัวเลขทางการแสดงเพียงประมาณครึ่งเดียวของจำนวนแรงงานที่ทำงานอยู่ในต่างประเทศทั้งหมดเท่านั้น

ตารางที่ 2

ประมาณจำนวนแรงงานไทยในต่างประเทศ พ.ศ. 2528

ประเทศ	ประมาณการจำนวนแรงงานไทย		
	ไม่โดยถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง	รวม
ชาอุดิอาระเบีย	20,000	15,000	35,000
อิสราเอล	17,000	500	17,500
กาตาร์	4,500	—	4,500
บาห์เรน	1,500	—	1,500
สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	3,500	—	3,500
คูเวต	2,401	—	2,401
ลิบีย	6,000	—	6,000
โอมาน	400	—	400
เยเมน	100	—	100
รวมประเทศไทยในตะวันออกกลาง	55,401	15,500	70,901
มาเลเซีย	21,965	87,860	109,825
สิงคโปร์	50,000	20,000	70,000
บруไน	35,000	10,000	45,000
ซ่องกง	8,944	2,000	10,944
ญี่ปุ่น	8,303 *	70,000	78,303
ไต้หวัน	200,000	3,000	203,000
เกาหลี	453 *	1,740 **	2,193
รวมประเทศไทยในเอเชีย	324,665	194,600	519,265
สหรัฐเมริกาและไซปัน	721 *	—	721
อังกฤษ	71 *	—	71
เยอร์มัน	278 *	5,000	5,278
เดนมาร์ก	36 *	—	36
ออสเตรเลีย	43 *	—	43
กรีซ	300	—	300
อิตาลี	1,200	—	1,200
ฝรั่งเศส	—	30,000	30,000
รวมประเทศอื่นๆ	2,649	35,000	37,649
รวม	382,715	245,100	627,815

ที่มา : สำนักงานแรงงานไทยในต่างประเทศ

หมายเหตุ *สถิติเดินทางผ่านด่านตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ

**รายงานข้อมูลแนวทางและมาตรการในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในสาธารณรัฐเกาหลี สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี สิงหาคม 2538

ประเภท	แรงงานไทยถูกกฎหมาย	แรงงานไทยผิดกฎหมาย
ญี่ปุ่น	1,000	45,000
ฮ่องกง	8,000 (ญี่ปุ่น 7,300)	84
สิงคโปร์	50,000	20,000
ไต้หวัน	120,000	2,000
เกาหลี	750	2,000
มาเลเซีย	ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายไม่มีสิทธิตัวเลข	

ภาพรวมของปัญหา

1. ปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย (Un-documented Labour)

แม้จะไม่ใช่เรื่องใหม่ที่แรงงานในประเทศไทยที่มีอาณาเขตใกล้เคียงกัน จะเดินทางผ่านพรมแดนโดยไม่ผ่านการตรวจคนเข้าเมือง เข้าไปทำงานในประเทศอื่น แต่การขยายตัวของ “ตลาดแรงงานข้ามชาติ” ในภูมิภาคนี้ได้ทำให้ปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว การใช้พลาสปอร์ตปลอม ทำกันอย่างแพร่หลาย ในบรรดาผู้หญิงไทยที่ไปขอความช่วยเหลือจากสถานทูตไทยในประเทศไทยญี่ปุ่น มีผู้ถือหนังสือเดินทางจริงเพียง 36% เท่านั้น และหนังสือเดินทางปลอม 2 ชนิด ที่ระบุไว้คือของสิงคโปร์ และมาเลเซียซึ่งเป็นจุดที่เดินทางออกไปง่าย

จำนวนแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนขึ้น จากการตรวจสอบ ก้าวของบริษัทจัดหางาน ที่มองเห็นช่องทางทำ

ประโยชน์จากการต้องการแรงงานข้ามชาติที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในบางประเทศ ประกอบกับการเดินทางไปทำงานในต่างประเทศนั้นเป็นความต้องการอย่างยิ่งขวด ของผู้ใช้แรงงานที่ต้องการโอกาสในการสะสมทุนเพื่อเลื่อนฐานะของตนเองและผู้ด้อยโอกาส ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทย เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาส่งผลให้ช่องว่างการกระจายรายได้ในประเทศถ่างออกไปเรื่อยๆ

บริษัทนายหน้าหางานจึงพากันทำกำไรได้โดยง่าย จากการโฆษณาชวนเชื่อ หลอกลวง ชักจูงให้แรงงานเกิดความคิดว่าการไปทำงานในต่างประเทศจะเป็นโอกาสสร้างความมั่งคั่งได้อย่างรวดเร็วทำให้แรงงานที่หลงเชื่อพากันหาเงินมาจ่ายค่านายหน้า ค่าเดินทาง แม้ว่าจะต้องกู้หนี้ยืมสินด้วยดอกเบี้ยที่แพงลิบลิ่ว หรือจะต้องขายทรัพย์สิน ที่ดิน ก็ยอมด้วยหวังว่าจะได้กลับคืนมากกว่าเดิมจากการทำงานในต่างประเทศ ยิ่งมีคนต้องการไปมาก บริษัท

ตารางที่ 4

ค่าตอบแทนสอบตามเกี่ยวกับการก่อหนังสือเดินทางจากผู้หกผู้ที่ไปขอรับความช่วยเหลือที่สถานทูตไทย ณ กรุงโตเกียว

ชนิดของหนังสือ	จริง	ปลอม			ไม่ระบุ	รวม
		มาเลเซีย	ไทย	สิงคโปร์		
จำนวน	310	42	262	15	226	855
เปอร์เซนต์	36.25	4.91	30.64	1.75	26.43	100.00

ที่มา : รวมรวมจากแบบสอบถามที่ คุณอุดม สาพิโต อธีดกงสุลไทย ณ กรุงโตเกียว จัดทำไว้

นายหน้าก็ยังได้กำไรจากการล่อหลอกให้เรงาน หลงผิดจึงเกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง

จากที่เดิมนายจ้างในต่างประเทศต้องจ่ายเงินค่าเดินทาง ฯลฯ ให้แก่เรงานข้ามชาติเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนเรงานของตน จึงกลับเป็นเรงานข้ามชาติต้องจ่ายเงินแข่งขันกันหาซองทางไปทำงานในต่างประเทศ เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่ทุกคนจะได้งานตามปรารถนาแต่นายหน้าสามารถจะทำกำไรจากการเรงานทุกคนที่ต้องการเดินทางไปต่างประเทศได้ด้วยวิธีการต่างๆ ตั้งแต่พาเข้าไปด้วยวิธีที่ผิดกฎหมาย ส่งไปทำงานที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงานที่ไม่มีสัญญาจ้างงานต่ำกว่าระดับ ฯลฯ บางรายก็ร่วมมือกับนายจ้างด้วยการปล่อยให้เรงานจำนวนมากต้องเดินทางกลับหรือกล้ายเป็นเรงานผิดกฎหมายหรือแม้แต่หลังจากได้เข้าทำงาน ถ้ามีเหตุให้มีสามารถที่จะทำงานต่อไปกับนายจ้างเดิมได้ ก็จะกล้ายเป็นเรงานผิดกฎหมายทันทีหากไม่เดินทางกลับและเมื่อคำนึงถึงเงินลงทุนมหาศาลที่เป็นค่านายหน้า ค่าเดินทาง ฯลฯ เรงานส่วนมากเลือกที่จะอยู่ทำงานอย่างผิดกฎหมายต่อไปในต่างแดนมากกว่าที่จะกลับบ้าน

การอยู่ทำงานอย่างผิดกฎหมายย่อมหมายถึง การสูญเสียสิทธิต่างๆ และโอกาสที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย แรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายจึงมีชีวิตที่ขึ้นอยู่กับความปราณีของนายจ้างอย่างลึกลึ้นเชิง และมักจะถูกเอารัดเอาเปรียบอย่างมาก แต่ก็ยังมีเรงานจำนวนมากมากที่สมควรใจจะเดินทางไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์และความประราษณ์ที่จะยกระดับฐานะของตน

ประเทศไทยเองก็ไม่มีสถิติที่แน่นอนของเรงานข้ามชาติที่เข้ามาและออกไปปัญหาการ “ลอดรัฐ” โดยปราศจากหลักฐานนี้ ทำให้แรงงานข้ามชาติจำนวนมากไม่น้อยมีสภาพเป็น “เรงานล่องหน” คือ ไม่มีตัวตนไม่มีสิทธิที่จะอยู่อาศัย ไม่ว่าจะเป็นที่ใดในโลก แม้จะได้เดินทางมีครอบครัว ใช้ชีวิต ใช้เรงานทำการผลิตทำงาน สร้างกำไรให้กับนายจ้างเป็นจำนวนมากมากมายเป็นเวลากลายปี คนเหล่านี้ก็ไม่มีหลักฐานปรากรว่ามีตัวตนอยู่ บางคนอยู่ในชื่อของคนอื่น บางคนมีชื่ออยู่ในที่ที่เขาไม่เคยได้อยู่ฯลฯ ไม่ว่าจะโดยเหตุใด แรงงานข้ามชาติเหล่านี้คือ กลุ่มคนที่เปิดต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบ

โดยปราศจากโอกาสที่จะปักป้องตนเอง และกำลังเป็นปัญหาที่ท้าทายรัฐบาลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่ในปัจจุบัน

แรงงานข้ามชาติหญิงมีโอกาสเสี่ยงสูงกว่าแรงงานชาย ในเรื่องนี้ เพราะตลาดแรงงานข้ามชาติมีความเกี่ยวพันกับตลาดการค้าหญิงและการค้าหญิงทำรายได้ให้สูงกว่าค่านายหน้าแรงงานมาก แรงงานข้ามชาติหญิงจึงเป็นที่หมายปองของแก๊งค้ามนุษย์ นอกเหนือจากนั้นงานบ้านที่เป็นงานของผู้หญิงยังทำให้แรงงานหญิงถูกโดดเดี่ยว ตกเป็นเหี้ยมความทารุณของนายจ้างได้ง่าย ซึ่งทำให้แรงงานหญิงจำนวนมากที่ทนทุกข์ทรมานไม่ไหว ต้องกลับไปแรงงานผิดกฎหมาย

2. บัญหาคนไร้สัญชาติ

ในบรรดาคนลดรัฐโดยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายนั้น ชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่ยังไม่มีสัญชาติ เป็นกลุ่มที่ต้องเสี่ยงกับบัญญายุ่งยากและรับเคราะห์กรรมอันเกิดจากระบบ “รัฐ–ชาติ” มากที่สุด เพราะจำนวนไม่น้อยของคนเหล่านี้โดยเฉพาะผู้หญิงเดินทางไปหรือถูกพาไปทำงานในต่างประเทศโดยผิดกฎหมายด้วยสาเหตุน้อย ซึ่งไม่มีอายุหรือระยะเวลาอยู่ในประเทศไทยที่เกิดนาพօจะขอสัญชาติได้ ที่สำคัญคือ ยังไม่แตกฉานพอในภาษาของประเทศไทยที่ถือกำเนิดและไม่มีความรู้ความเข้าใจถึงผลกระทบที่จะตามมาจากการเดินทางออกประเทศไทย เมื่อถูกจับได้ในประเทศไทยเดินทางไป จึงไม่สามารถที่จะขอความช่วยเหลือจากทางการของประเทศไทยได้

เพราะไม่มีสถานะเป็นพลเมือง ที่โศคดีก็สามารถสื่อสารให้พ่อเป็นที่รับรู้เข้าใจถึงแหล่งภัยล้ำเนาเดิมได้ แต่ก็ยังไม่เป็นหลักประกันว่าจะได้รับความช่วยเหลือให้เดินทางกลับจะต้องสามารถติดต่อญาติพี่น้องในภูมิลำเนาเดิม ช่วยหาผู้รับรองออกหลักฐาน พิสูจน์แหล่งกำเนิดและที่อยู่เดิมให้เจ้าจะช่วยได้

มีจำนวนไม่น้อยของชนกลุ่มน้อยใกล้ช้ายแดนไทย โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงที่ไม่สามารถจะระบุที่อยู่ที่แน่นอนของบ้านเดิมได้ เพราะไม่เคยเดินทางออกหมู่บ้านมาก่อน เมื่อถูกพาออกจากบ้านได้เพียงว่า “นั่งรถมาทั้งวัน” โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่มาจากเขตประเทศพม่า ซึ่งไม่มีแผนที่ที่ชัดเจนแน่นอนของที่อยู่อาศัยต่างๆ ของชนชาติกลุ่มน้อย ที่จะจัดกระจายอยู่ทั่วไป จึงเป็นไปไม่ได้ที่จะติดอยู่หรือพากลับบ้านเดิมได้จากคำบอกเล่าว่า “ออกจากเมืองวังรัตน์ไปช่วงมองผึ้งแล้วมีทางขึ้นเขาเดินทางไปอีกช่วงมองหนึ่ง ฯลฯ” ข้าร้ายบางหมู่บ้านยังไม่ได้ตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร อาจข้ายไปอยู่ที่อื่นแล้ว

ในกรณีเช่นนี้แรงงานข้ามชาติเคราะห์ราย ก็จะกลับไป “คนไร้ราก” อย่างถาวร ซึ่งปัจจุบันไม่มีทางสำรองได้ว่ามีอยู่เท่าใด นอกจากกรณีที่ถูกจับซึ่งจะทำให้มีสภาพคล้าย “มนุษย์นอกโลก” ถูกกักขังเรือยังไป เพราะเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ไม่มีสิทธิทำงาน ไม่มีสิทธิอยู่ในประเทศไทย และไม่มีประเทศไทยจะส่งกลับไปได้นี้คือชะตากรรมที่ผู้หญิงชนกลุ่มน้อยที่โศคร้ายต้องประสบ

ในได้หัวบันปัจจุบันนี้ มีผู้หญิงชนกลุ่มน้อยที่เป็นภาษาเด่นของไทย ต้องโถงอยู่ถึง 10 คน สามคนตั้งครรภ์ขณะถูกจับ ต้องถูกกักขังจนคลอด และลูกโตเข้าในคุก (ดูภาคผนวกที่ 2 และสรุปชัย หวันแก้ว, 2538) มาเป็นเวลาประมาณ 3 ปี แล้วยังไม่มีชะตากรรมที่แน่นอนไปกว่าการถูกกักขังแต่อย่างใด ยังมีผู้หญิงชนกลุ่มน้อยอีกหลายคนที่ต้องถูกคุมขังโดยมองไม่เห็นอนาคตที่จะได้ออกมาสู่โลกภายนอก

นอกจากนี้ ปัญหาการเป็นคนไร้สัญชาติ ซึ่งเกิดกับเด็กที่แม่เป็นแรงงานข้ามชาติอีกด้วย แม้ว่ามาตรการจะมีสัญชาติ แต่หากไม่มีบัตรบรองเด็กเหล่านี้ยากที่จะได้มีสัญชาติ ซึ่งหมายถึงโอกาสที่จะได้รับการศึกษา การคุ้มครองของกฎหมายฯ ฯ ก็จะไม่มาถึง จากการศึกษาภาคสนามของ สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาสา (2539, n.31) ในประเทศไทยปัจจุบันว่า ในย่านพุ่มเพียงแห่งเดียว มีเด็กที่เกิดจากหญิงบริการข้ามชาติชาวไทย ประมาณ 30 คน หากรวมเด็กที่เกิดจากแม่ชาวพิลิปปินส์ จีนแผ่นดินใหญ่ เกาหลี ได้หัวบัน ฯลฯ ด้วย จำนวนก็จะเพิ่มจากนี้อีกมาก ("Nationality for Foreigner's Child Denied", The Japan Times, June 29, 1996, ยังใน สุริยา และ พัฒนา, เพิ่ง อ้าง)

นีคือวิธีสร้างผลเมืองโลกรุ่นใหม่ที่อยู่นอกระบบ รัฐ-ชาติ โดยสิ้นเชิง ที่เศรษฐกิจแบบทุนนิยมโลก ร่วมกับระบบการเมืองแบบรัฐ-ชาติ ชนิดรับใช้ทุนมากกว่าคน ได้สร้างขึ้นมาใช้ปัญหาที่เกิดจากแรงงานหญิงข้ามชาติ ตรงข้ามผู้หญิง

ที่เป็นแม่ต้องตกลอยู่ในสภาวะที่ถูกผลักดันให้แบกรับภาระ ปัญหานี้เป็นเรื่องที่ควรจะได้มีการพิจารณาร่วมกันในเวทีระหว่างประเทศ และการตัดสินใจในระดับนโยบายควรจะมาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งสองเพศ ในสัดส่วนที่เหมาะสมเพื่อทางานแก้ไขปัญหาโดยเร่งด่วนในแนวทางที่จะเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย และผุดงไว้ชีวีสิทธิมนุษยชน

3. ปัญหาการค้ามนุษย์

ปัญหาคนไร้สัญชาติที่กล่าวแล้วข้างต้นจะไม่ใช่เรื่องที่น่าวิตกเท่ากับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หากไม่มีธุรกิจทำกำไรจากการลักลอบลักขามพร้อมเดนอย่างผิดกฎหมายเกิดขึ้น ธุรกิจนี้แทรกอยู่กับการขยายตัวของแรงงานข้ามชาติอย่างแยกไม่ออ ก แรงงานจำนวนมากไม่น้อยมุ่งหวังที่เดินทางไปทำงานในต่างประเทศ แต่กลับถูกนำไปขายเป็นทาสและผู้ที่ตกเป็นเหยื่อมากที่สุดก็คือผู้หญิงและเด็ก ซึ่งมีทั้งที่ต้องการจะไปทำงานหาเงินโดยสุจริต แต่มาถูกหลอก, ที่ถูกขายให้แก่แก๊งค้ามนุษย์โดยผู้ปักครองหรือที่ต้องการจะไปค้าประเวณในต่างแดน โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ว่าจะตกเป็นเหยื่อของแก๊งอิทธิพลฯ ฯ จำนวนผู้หญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อนั้นบ้านจะเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ เพราะเป็นธุรกิจค้าผู้หญิงและเด็กที่ทำรายได้มากที่สุดอย่างหนึ่งซึ่งมักจะมีอิทธิพลหนุนหลัง (ดูมูลนิธิผู้หญิง 2539, พาสุก พงษ์เพจิตร, 2538 และ ชีรนาถ กาญจนอักษร, 2527)

บริษัทนายหน้าหางานจำนวนไม่น้อย ใน

ปัจจุบัน ดำเนินธุรกิจในลักษณะของระบบการค้ามนุษย์มากกว่าเป็นหน่วยบริการจัดหางานบริษัทเหล่านี้ไม่อาจดำเนินการหาผลประโยชน์จาก การค้ามนุษย์ได้เลย ถ้าไม่มีความร่วมมือของ เจ้าหน้าที่ผู้รักษาภูมายา ทั้งในประเทศไทยสั่ง ออกและประเทศไทยรับ เห็นได้ชัดว่าภูมายา และระเบียบต่างๆ ในระบบธุรกิจ-ชาติ ซึ่งรับใช้ทุน เป็นหลักนี้ นอกจากจะไม่เป็นธรรมแล้วยังให้ ประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่ผู้ใช้บังคับภูมายา และเป็นช่องทางทำมาหากินที่ทำเงินให้ได้อย่าง มหาศาล จนสามารถที่จะเป็นฐานสร้างอิทธิพล ทางเศรษฐกิจและการเมืองได้ ธุรกิจนี้จึงมี แนวโน้มที่จะขยายตัวและแข็งแกร่งมากขึ้น เรื่อยๆ

ตัวเลขของ UNICEF ระบุว่าเด็กผู้หญิง (อายุต่ำกว่า 18 ปี) ถูกนำมาจากเนปาลไป อินเดียประมาณ 5–7 พันคนต่อปี และมีเด็กที่ ทำงานบริการทางเพศอยู่ในเอเชียทั้งหมดประมาณ 1 ล้านคนประเทศไทยถูกระบุเป็นศูนย์กลางของการค้าผู้หญิงและเด็ก (Newsweek September 2, 1996) ที่น่าวิตกอย่างยิ่งก็คือผู้หญิงและเด็กที่ เป็นชนกลุ่มน้อย ไร้สัญชาติ หรือตกอยู่ในภาวะ บ้านแตก สาเหตุขาด จำกัดทางการเมือง และเศรษฐกิจภายในประเทศไทยเพื่อนบ้านใกล้เคียง ของไทย ได้กลายเป็นเป้าที่ดีที่สุดในการทำกำไร ของธุรกิจนี้ (ดู มูลนิธิผู้หญิง, 2538) เนื่องจาก ไม่มีความมั่นคงในสถานะของตนอยู่เป็นทุนเดิม บางคนต้องพลัดพรากจากบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง ทำให้อยู่ในภาวะที่ตกเป็นเหยื่อของแกง ค้ามนุษย์ ซึ่งปฏิบัติงานในรูปแบบที่เยอบแห่งไป

กับการจัดหางานให้กับแรงงานข้ามชาติได้โดยง่าย

แนวโน้มในอนาคต

ตลาดแรงงานข้ามชาติในกลุ่มประเทศ เอเชีย และแปซิฟิก หรือกลุ่มประเทศ NICs และ บริวาร ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์มักจะเปรียบกับผู้ หานที่มีญี่ปุ่นเป็นจ่าฝูงนี้ มีลักษณะและแนวโน้ม หลายประการที่ควรแก่การพิจารณา กล่าวคือ

1. สถานะทางเศรษฐกิจ

ประเทศในกลุ่มผู้รับและส่งแรงงานข้าม ชาติในเอเชีย มีสถานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่าง กันในลักษณะไอล์กวดกันเองในกลุ่ม คือ มีทั้ง ประเทศที่ขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และ ประเทศที่มีอุปสรรคในการขยายตัว ซึ่งจะทำให้ เกิดการโยกย้ายแรงงานจากประเทศที่อยู่ท้ายแถว ไปสู่ประเทศดันดราในขณะที่ประเทศในส่วน กลางฯ อาจจะเป็นทั้งผู้รับและส่งออกแรงงาน เช่น ประเทศไทย กับมาเลเซีย หรือแม้แต่เกาหลี ใต้ ซึ่งพึ่งจะเปลี่ยนสถานะมาเป็นประเทศรับ แรงงานเข้าเมื่อไม่นานมานี้ ประเทศไทยมีแรงงาน จาก พม่า ลาว บังคลาเทศ ฯลฯ เข้ามาทำงาน อยู่ประมาณ 700,000–1,000,000 คน ซึ่งเป็น จำนวนที่ใกล้เคียงกับแรงงานไทยที่ออกไปทำงาน อยู่ในต่างประเทศ ทั้งนี้ประเทศไทยมี โอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าประเทศเพื่อนบ้าน บางประเทศ จึงดึงดูดแรงงานได้ระดับหนึ่ง ใน ขณะที่แรงงานไทยต้องการไปทำงานในที่ที่จะได้ รับค่าตอบแทนสูงกว่าจากที่ได้ในประเทศ ถ้า เปรียบเทียบกับระดับประเทศฐานะของไทยใน

ทุนนิยมโลกก็เปรียบเทียบเสมือนกับตัวเมือง หรือจังหวัดที่เจริญแล้ว ซึ่งเป็นแหล่งดึงดูดทุน และแรงงานจากพื้นที่ใกล้เคียงได้ระดับหนึ่ง ในขณะที่คนในจังหวัดเองก็ยังดีนั้นที่จะไปทำงานในศูนย์กลางความเจริญ หรือแหล่งทุนที่มีมากกว่า

การเคลื่อนย้ายของแรงงานในระดับโลก ก็มาจากการเหตุผลที่ใกล้เคียง

กัน ในขณะที่การพัฒนาเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ ทำให้คนชนบทหลั่งไหลเข้าสู่ตัวเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจโลก ในระบบ “ลีกระดับ” (Catching-up Development) ก็ส่งผลให้เกิดการโยกย้ายของแรงงานไปสู่ประเทศที่ไปได้เร็วกว่า ในเส้นทางการพัฒนาอุดสาหกรรม ประเด็นที่ควรพิจารณา ก็คือ ระบบแรงงานข้ามชาติ ส่งผลกระทบอย่างไรบ้างต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระบบ ไม่ใช่ดังกล่าว ประเทศผู้ส่งและผู้รับได้รับประโยชน์และผลเสีย แตกต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใด

2. สถานะทางการเมืองในภูมิภาค

การเมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในเรื่องของแรงงานข้ามชาติ นอกจากจะเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้แรงงานจำนวนมากเกิด

ความจำเป็นที่จะต้องเคลื่อนย้าย ยังเป็นเงื่อนไขกำหนดสถานะความเป็นอยู่ของแรงงานในต่างประเทศ และกำหนดทิศทางการเคลื่อนย้ายของแรงงานอีกด้วย เช่น กรณีสังคมรามอว่าเปอร์เซีย ปัญหาในประเทศไทยและประเทศไทยในกลุ่มอาเซียน เป็นต้น ในกรณีของย่องคงและได้หัวน มีการปิดกั้นการเคลื่อนย้ายเข้าของแรงงานจากจีนแผ่นดินใหญ่ในขณะที่เปิดรับแรงงานจากประเทศไทย ทั้งๆ ที่การขยายตัวอย่างขนาดใหญ่ของหัตถศิลปกรรมในช่องคงนั้นเป็นผลพวงมาจากการเปิดประเทศของจีนแผ่นดินใหญ่อย่างมาก

ความยากจนโดย เปรียบเทียบนี้ มีผลกระทบถึง คุณภาพชีวิต และ^๑ โอกาสในการศึกษา^๒ การประกอบอาชีพ^๓ ฯลฯ ซึ่งเป็นผล ผลกระทบต่อผู้หญิง^๔ มากกว่าชาย^๕

ประเทศไทยเองก็ได้รับผลกระทบอย่างมีน้อย จากปัญหาการเมืองในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ซึ่งทำให้แรงงานชาวพม่าและชนกลุ่มน้อยหลังไหลเข้ามาสู่ประเทศไทยอย่างไม่หยุดยั้ง และเป็นแรงงานต่างด้าวจำนวนมากที่สุดในประเทศไทยปัจจุบัน คงจะเป็นการยากที่ไทยจะผลักดันหรือใช้นโยบายที่เข้มงวดกับแรงงานเหล่านี้ได้ ตราบใดที่สถานะการณ์ทางการเมืองในพม่ายังไม่คลี่คลายลงและปัญหาการเมืองในพม่ายังทำให้จำนวนคนไร้สัญชาติมีแนวโน้มสูงขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ ปัญหาทาง

การเมืองในกัมพูชาที่ยังคงคุกรุน้อย และผลพวงจากปัญหาการเมือง ซึ่งจะส่อผลกระทบตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเพื่อนบ้านแบบนี้ของไทย ก็ยังทำให้ มีเรื่องงานข้ามชาติจำนวนไม่น้อยจากประเทศไทยเหล่านี้ที่ต้องการเข้ามาแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าในประเทศไทยอีกด้วย

3. ลักษณะของงาน

งานที่ขาดแคลนแรงงานในประเทศไทยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเกษตรได้ ได้หัวนญี่ปุ่น หรือสิงคโปร์ และย่องงง ได้แก่งานประเภท “3” คือ Dirty, Dangerous และ Difficult ซึ่งอาจจะเรียกเป็นภาษาไทยได้ว่า งาน 3 ส. (สกปรก เสี่ยง อันตราย และสุดลำบาก) งานเหล่านี้ไม่ต้องอาศัยความชำนาญงานและค่าจ้างมักจะต่ำที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับงานอื่น ทำให้มีเป็นต้องการของแรงงานที่สามารถหาทางเลือกที่ดีกว่าได้ไม่ว่าจะที่ใด นอกจากจะได้ค่าจ้างที่สูงพอและน้ำคือปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดแรงงานข้ามชาติเนื่องจากในประเทศไทยที่เศรษฐกิจมีสภาวะที่ดีมีความเจริญเติบโตในอัตราที่สูง แรงงานท้องถิ่นจะหากันหลักเลี้ยงไม่ต้องการทำงานดังกล่าว จึงเป็นช่องทางและข้ออ้างให้นายจ้างจ้างแรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานได้ โดยไม่ต้องขึ้นค่าจ้างให้สูงเพื่อจูงใจแรงงานท้องถิ่น ขณะเดียวกัน แรงงานต่างชาติก็ยอมที่จะไปทำงานประเทศไทย 3 ส ในต่างประเทศที่ให้ค่าตอบแทนเป็นตัวเงินสูงกว่างานชนิดเดียวกันในประเทศไทยของตน ดังในกรณีของประเทศไทยที่มีการขาดแคลนแรงงานเกษตร ก่อสร้าง และประมง จนต้องจ้างคน

ต่างชาติจากประเทศไทยแล้วเข้าทำงานในขณะที่แรงงานไทยไปทำงานก่อสร้างในซาอุอาระเบีย สิงคโปร์ บรูไน ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม งาน 3 ส นี้ จะทำอยู่ได้ไม่นานเนื่องจากต้องใช้พลังงานมาก มีค่าจ้างต่ำโดยเปรียบเทียบแล้ว และมักจะต้องอาศัยชั่วโมงทำงานที่ยาวนาน เพื่อเร่งงานให้เสร็จและลูกจ้างก็อยากจะได้ค่าล่วงเวลาเพื่อสะสมค่าจ้างให้เพิ่มสูงขึ้น เมื่อประกอบกับสภาวะการทำงานและความเป็นอยู่ที่ต่ำกว่าระดับมาตรฐาน ดังที่นายวัฒนา อัศวเหม อธิตรัฐมนตรีแรงงานได้เคยให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “หากที่บ้านผมอยู่ตีกว่า คนงานไทยในสิงคโปร์” (ผู้จัดการรายวัน 15 กุมภาพันธ์ 2539) จึงทำให้แรงงานข้ามชาติในประเทศไทยมีสมรรถนะที่ต่ำลง หรือมีปัญหาสุขภาพหลังจากการทำงานได้ระยะหนึ่ง ประกอบกับปัญหาภูมายัง เมื่อจากแรงงานข้ามชาติมักจะลักลอบเข้าไปทำงานจึงต้องอยู่หลบหนีเจ้าหน้าที่ทำให้อยู่กับที่ต่อเนื่องได้ไม่นาน

นอกจากนั้นแรงงานข้ามชาติจำนวนมากไม่ได้รับค่าจ้างมากอย่างที่คิด เนื่องจากมักจะถูกหักโดยนายจ้างด้วยความฉลาดของนายจ้างและความรู้ไม่เท่ากันของแรงงานข้ามชาติ บางกรณีมีการโง่ค้าง ซึ่งเกิดขึ้นได้ง่าย เพราะแรงงานข้ามชาติไม่รู้สิทธิ ไม่รู้ภาษา จึงไม่มีโอกาสต่อไป แรงงานข้ามชาติจำนวนมากไม่น้อยไม่สามารถสร้างรายได้ ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้จึงต้องเดินทางกลับไปทำงานอีกหลายครั้ง ในทางตรงข้ามคนที่ประสบความสำเร็จด้วยตัวเอง มีปัญหาร้ายแรงได้ ก็มักจะอยากกลับไปอีกเพื่อ

สร้างความรู้ร่วมให้แก่ตนเอง หรือเมื่อกลับมาแล้ว ไม่สามารถทำงานทำในประเทศของตนที่ให้ค่าจ้างเป็นที่พอใจได้ เนื่องจากเคยขึ้นกับค่าจ้างเป็นตัวเงินที่สูงกว่า ก็มักจะเดินทางออกไปทำงานทำในต่างประเทศอีก จึงมีแนวโน้มที่แรงงานข้ามชาติจะไม่ลดลงในระยะอันใกล้ แต่การเก็บสถิติของผู้ที่เดินทางกลับ และจำนวนครั้งของการเดินทาง โดยอาจจะทำในลักษณะการขึ้นทะเบียน คงจะเป็นสิ่งที่จำเป็น หากต้องการทราบจำนวนที่แท้จริงและแนวโน้ม เพื่อประโยชน์ในวิเคราะห์สถานะการณ์ปัญหา และหาข้อสรุปในระดับนโยบายต่อไป

4. นโยบายเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติและผู้อพยพ

ในปัจจุบันประเทศไทยรับแรงงานชาติ ต่างพากันใช้นโยบายกีดกัน เพื่อป้องกันมิให้แรงงานข้ามชาติ กล้ายเป็นผู้อพยพที่ถาวรส โดยการโกรลิธิในการอยู่อาศัยกับสัญญาจ้าง ซึ่งมีอายุเพียงสั้นๆ ส่วนใหญ่ไม่เกิน 2 ปี เมื่อหมดสัญญาจ้างลูกจ้างก็หมดสิทธิที่จะอยู่ในประเทศไทยต่อไป นอกจากนั้นยังมีการเพิ่มเงื่อนไขห้ามต่อสัญญา หรืออย่างมากต่อได้ไม่เกิน 1 ครั้ง ฯลฯ กฎหมายที่เหล่านี้ไม่เป็นปัญหาสำหรับนายจ้างเท่ากับลูกจ้าง เพราะงานที่อาศัยแรงงานข้ามชาติ ส่วนใหญ่เป็นงานที่ไม่ต้องใช้เวลาฝึกฝนนาน กลับจะเป็นผลในทางลดภาระแก่นายจ้าง เพราะไม่ต้องรับผิดชอบลูกจ้างที่ถาวร ในขณะที่ลูกจ้างต้องสูญเสียสิทธิหลายอย่าง และจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ต้องการเดินทางกลับประเทศไทย

หมดสัญญาจ้างต้องกลับเป็นแรงงานผิดกฎหมาย แต่โดยหลักการแล้ว ผลของการใช้นโยบายกีดกันนี้จะทำให้เกิดการหมุนเวียนของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งเป็นการเพิ่มจำนวนวีซ่าที่ การที่ประเทศต่างๆ สามารถบังคับใช้กฎหมายที่เข่นนี้ได้ ซึ่งเห็นว่า อุปทานของแรงงานชาติ มีอย่างล้นหลามกินความต้องการของประเทศรับแรงงานเข้า ซึ่งสะท้อนถึงจำนวนผู้ด้อยโอกาสที่ระบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์และระบบปลูกัดได้สร้างขึ้น

แนวคิดที่แบ่งแยกคนโดยสัญชาติ เชื้อชาติ เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับรัฐที่ทำหน้าที่และมีสถานะเช่นเดียวกับผู้ประกอบการ ซึ่งต้องการที่จะผลักภาระดันทุนออกไปจากความรับผิดชอบของตนให้มากที่สุด ด้วยข้ออ้างที่ “ขอบธรรม” เรื่องความเป็นคนต่างด้าวที่ของแรงงาน และช่วยให้ผู้ประกอบการหรือนายจ้างลดดันทุนได้หลายชนิด โดยอาศัยกฎหมายของรัฐเป็นเครื่องมือ

การกำหนดอายุงานเพียง 2 ปี จะทำให้ลูกจ้างต้องเดินทางกลับหรือกล้ายเป็นแรงงานผิดกฎหมายเมื่อครบกำหนด มีผลในการเพิ่มจำนวนแรงงานผิดกฎหมายโดยตรง และเปิดโอกาสให้นายจ้างได้หลีกเลี่ยงภาระผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบต่อลูกจ้างที่มีอายุการทำงานนาน ทั้งยังเป็นช่องทางให้นายจ้างใช้งานลูกจ้างในลักษณะที่เสี่ยงต่อสุขภาพได้โดยไม่ต้องรับผิดชอบหรือมีโอกาสหน่ายที่จะต้องรับผิดชอบกับความเจ็บป่วยพิการของลูกจ้างในภายหลัง อาทิเช่น การทำงานหนักเกินกำลังติดต่อกันหรือในกรณีที่มีสารพิษสะสมในร่างกาย ฯลฯ

แม้ลูกจ้างจะยังคงลักษณะทำงานอยู่ต่อไป ก้ายหลังพ้นกำหนดก็ไม่มีทางที่จะเรียกร้องได้ ฯ ได้ เพราะพันสภาพการจ้างแล้วและลูกจ้างที่ลักษณะ อยู่ทำงานต่ออย่างผิดกฎหมาย จะไม่สามารถ เปิดเผยตัวต่อทางการได้ แรงงานบางคนต้อง เสียชีวิต เพราะไม่กล้าเปิดตัวขอรับการรักษา จากโรงพยาบาล ดังเป็นข่าวปรากฏทาง สื่อมวลชนว่า มีผู้เสียชีวิตในต่างแดนจำนวน ไม่น้อยที่กลับมาเพียงกระดูกและถ้าถ่าย โดย ไม่มีทางสืบสุรู้ได้ว่าเป็นใคร และมีจำนวนหนึ่งที่ ไม่สามารถสืบทราบได้ นอกจากนั้นยังมีอีก หลายกรณีที่ทางสถานทูตไทยต้องช่วยเหลือรับ ภาระค่ารักษาพยาบาล หรือจัดการค้ำประกันให้ กับโรงพยาบาลให้ทำให้เกิดหนี้สินจำนวนไม่น้อย ซึ่งเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดถึงภาระต้นทุนทาง เศรษฐกิจที่ประเทศไทยส่งแรงงานออกต้องแบกรับ

นอกจากภาระรับผิดชอบที่นายจ้างและ รัฐฟังมีร่วมกันต่อแรงงานที่มาช่วยสร้างผลผลิต และกำไรให้ในฐานะลูกจ้างระยะยาว จะถูกปิด ให้พ้นไปได้แล้ว ประเทศไทยผู้รับแรงงานยังสามารถ ที่จะสร้างกฎหมายที่ต่าง ๆ อีกมากมายกับแรงงาน ข้ามชาติ แม้ในเรื่องที่ละเอียดลออ มุขย์ชน ด้วยข้ออ้างเรื่องความเป็นต่างชาติ เช่น ห้าม ผู้ที่ถือว่ารับจ้างทำงาน แต่งงานกับคนท้องถิ่น ห้ามนำคู่สมรสไปอยู่ด้วย ฯลฯ ซึ่งก่อให้เกิด ปัญหาแก้ทั้งแรงงานข้ามชาติและครอบครัวที่อยู่ เบื้องหลัง อีกทั้งยังกระตุ้นให้เกิดธุรกิจทางเพศ นอกกฎหมายอีกด้วย

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีของแรงงาน ข้ามชาติ ซึ่งการตั้งครรภ์ถูกห้ามโดยตรง

(สิงคโปร์มีกฎหมายระบุไว้ชัดเจน) และทางอ้อม (เลิกจ้างเมื่อตั้งครรภ์ หรือ ระบุในเงื่อนไขว่า ต้องสามารถทำงานติดต่อ กันไปได้เป็นเวลาสองปี ฯลฯ) มั่นใจยังที่สำคัญหลายประการ ประการ ที่หนึ่ง เป็นการป้องกันการเพิ่มพลเมืองที่มี เห้อสายต่างชาติ ซึ่งเข้ามายกเยียดผิวและ เขือชาติ ประการที่สองคือ การผลักภาระต้นทุน ในการสร้างแรงงานทดสอบออกไป ประการที่ สาม เป็นการป้องกันต้นทุนในส่วนที่จะเกิดขึ้น จากการต้องหาแรงงานอื่นมาทดแทนแรงงาน หญิงที่ต้องไปปฏิบัติภาระกิจผลิตคนรุ่นใหม่ ประการที่สี่ สะท้อนให้เห็นถึงความได้เปรียบ ของผู้เป็นเจ้าของทุน และความเสียเปรียบของ ลูกจ้างในปัจจุบันที่แรงงานหญิงข้ามชาติมี เหลือเพื่อ และท้ายที่สุดเป็นการละเมิดสิทธิ มนุษยชนของทั้งผู้ที่เป็นมาตราด บิดา และเด็กที่ จะมาเกิดโดยเฉพาะในกรณีที่มาตราต้องยุติการ ตั้งครรภ์เพื่อความอยู่รอด

การใช้บังคับนโยบายกีดกันการอพยพ โดยรัฐและนายจ้างในลักษณะนี้ จึงเท่ากับ เป็นการลดสภาพแรงงานข้ามชาติจากความเป็น มนุษย์ลงให้มีสถานะเป็นปัจจัยการผลิตเพียง อย่างเดียวและเป็นการให้ความสำคัญต่อผล ประโยชน์ทางเศรษฐกิจเหนือสิทธิมนุษยชน อัน จะนำมาซึ่งความขัดแย้งและต้นทุนทางสังคม ต่อไป

5. ความสำคัญของแรงงานหญิง

ตลาดแรงงานข้ามชาติในเอเชียเป็นตลาด ที่มีสัดส่วนของแรงงานหญิงสูงมาก และเพิ่ม

ตารางที่ 5 ตัวอย่างกฎหมายควบคุมแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย

	ย่องกง	สิงคโปร์	ไต้หวัน
1. ห้ามจดทะเบียนกับคนท้องถิ่น	X	X	X
2. ถ้าแต่งงานโดยไม่ได้รับอนุญาต - ถูกเพิกถอนใบอนุญาตทำงาน - ห้ามเข้าประเทศไทยตลอดชีพ		X X	
3. ห้ามคุณงานหญิงตั้งครรภ์	X*	X	X**
4. ห้ามนำคู่สมรสมาอยู่ด้วย	X*	X	X
5. ทำงานได้ไม่เกิน 2 ปี	X	X	X
6. จำนวนครรภ์ที่ต้องสัญญาทำงานได้ ต่างชาติ		1	0
7. การรับรองสัญชาติเด็กที่เกิดจากแม่ที่เป็นแรงงาน ต่างชาติ	X***		

*ไม่มีกฎหมายระบุแต่ทางปฏิบัติทำไม่ได้ นายจ้างเลิกจ้างถ้าตั้งครรภ์ และไม่ให้น้ำใจรวมอยู่ด้วย

**ไม่มีกฎหมายระบุแต่สัญญาจ้างกำหนดว่าต้องทำงานให้ครบ 2 ปี

***ถ้าพ่อรับรอง

ตารางที่ 6 ประเทศที่คนไทยเดินทางไปทำงานผ่านกรรมแรงงานตั้งแต่ปี 2533-2536 แบ่งตามเพศ

จุดหมายปลายทาง	ชาย	หญิง	รวม
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	96,594 / 72.2%	36,282 / 27.3%	132,876
ตะวันออกกลาง	69,084 / 94.9%	3,695 / 5.1%	72,743
แอฟริกา	1,618 / 95.7%	73 / 4.3%	1,691
ยุโรป/อเมริกาเหนือ	6,076 / 61.2%	3,852 / 38.8%	9,928
รวม	173,336 / 79.8%	43,902 / 20.2%	217,238
ประเทศไทยยังเดินทางไปทำงานมากกว่าชาย			
ย่องกง	815 / 4.0%	19,498 / 96.0%	20,313
เกาหลีใต้	68 / 29.8%	160 / 70.2%	228
ญี่ปุ่น	9,542 / 49.4%	9,779 / 50.6%	19,321
เยอรมันนี	412 / 36.9%	704 / 63.1%	1,116
อังกฤษ	319 / 49.5%	326 / 50.5%	645

ที่มา : อมรา พงศพิชญ์ 1994 : 12

ตารางที่ 7

สถิติผู้เข้าเมืองเกินกำหนดในประเทศไทยปี

วันที่สำรวจ	1 พ.ค.34	1 พ.ย.34	1 พ.ค.35	1 พ.ย.35	1 พ.ค.36	1 พ.ย.36	1 พ.ค.37	1 พ.ย.37	1 พ.ค.38	เทียบกับ
	พ.ย.37									
สัญชาติ										
ยอดรวม	159,828	216,399	278,892	292,791	298,646	196,751	293,800	288,092	286,704	-0.5
ช	106,518	145,700	190,996	193,059	192,114	186,146	180,160	172,516	168,532	-2.3
ญ	53,310	70,699	87,896	99,732	106,532	110,605	113,740	115,576	118,172	2.2
ເກົາແລື	25,848	30,976	35,687	37,491	39,455	41,024	43,369	44,916	47,544	5.9
ໜ	17,977	20,469	22,312	21,406	20,998	20,324	20,801	20,501	21,662	5.7
ຍ	7,871	10,507	13,375	16,085	18,457	20,700	22,568	24,415	25,882	6.0
ໄທ	19,093	32,751	44,354	53,219	55,383	53,845	49,992	46,964	44,794	-4.6
ໜ	6,767	13,780	20,022	24,463	25,624	24,759	22,611	21,059	19,866	-5.7
ຍ	12,326	18,971	24,332	28,756	29,769	29,086	27,381	25,905	24,928	-3.8
ພຶດປັນສ	27,228	29,620	31,974	34,296	35,392	36,089	37,544	38,325	39,763	3.8
ໜ	12,905	13,850	14,935	15,778	15,861	15,795	15,933	15,997	16,056	0.4
ຍ	14,328	15,770	17,039	18,518	19,531	20,294	21,611	22,328	23,707	6.2
ຈີນ	17,595	21,649	25,737	29,091	33,312	36,297	39,738	39,552	39,511	-0.1
ໜ	13,836	16,624	19,266	21,198	23,630	25,375	27,152	26,598	26,013	-2.2
ຍ	3,699	5,025	6,471	7,893	9,682	10,922	12,586	12,954	13,498	4.2
ອິหร่าน	10,915	21,719	40,001	32,994	28,437	23,867	20,757	18,009	16,252	-0.8
ໜ	10,578	21,114	38,898	32,086	27,630	23,176	20,151	17,469	15,762	-9.8
ຍ	337	606	1,103	908	807	691	606	540	490	-9.3
ເບຸງ	487	1,017	2,783	6,241	9,038	11,659	12,918	14,312	15,301	6.9
ໜ	339	646	1,904	4,441	6,469	8,182	8,869	9,474	10,066	6.2
ຍ	148	371	879	1,800	2,569	3,477	4,049	4,838	5,235	8.2
ມາເລເຊີຍ	14,413	25,379	38,529	34,520	30,840	25,653	20,313	17,240	14,511	-15.8
ໜ	10,099	18,466	27,832	24,150	21,250	17,222	13,266	10,975	8,942	-18.5
ຍ	4,314	6,913	10,697	10,379	9,590	8,431	7,047	6,265	5,562	-11.1
ໄຕຫວັນ	5,241	5,897	6,729	7,283	7,457	7,677	7,871	7,906	7,974	0.9
ໜ	2,356	2,790	3,427	3,757	3,867	3,976	4,032	4,017	3,987	-0.7
ຍ	2,885	3,107	3,302	3,526	3,590	3,701	3,839	3,889	3,987	2.5
ບັນຄລາເທດ	7,498	7,807	8,103	8,161	8,069	7,931	7,565	7,295	7,084	-2.9
ໜ	7,429	7,725	8,003	8,047	7,940	7,787	7,411	7,122	6,910	-3.1
ຍ	69	82	100	114	129	144	154	166	174	4.8
ພມ່າ	2,061	3,425	4,704	5,425	6,019	6,341	6,391	6,335	6,189	-2.3
ໜ	1,676	2,712	3,661	4,149	4,511	4,686	4,664	4,590	4,442	-3.2
ຍ	385	713	1,043	1,276	1,508	1,655	1,727	1,745	1,747	0.1
ປາກີສຄານ	7,864	7,923	8,001	8,056	7,733	7,414	6,921	6,517	6,100	-6.4
ໜ	7,731	7,786	7,862	7,896	7,562	7,238	6,735	6,325	9,915	-6.5
ຍ	133	137	139	160	171	176	186	192	185	-3.6
ອື່ນໆ	21,645	28,236	32,290	36,005	37,511	38,954	40,421	40,721	41,681	2.1
ໜ	14,825	19,738	22,874	25,688	26,772	27,626	28,435	28,382	29,911	1.9
ຍ	6,820	8,498	9,416	10,317	10,739	11,328	11,986	12,339	12,770	3.5

ตารางที่ 8

จำนวนแรงงานผิดกฎหมายในประเทศไทยปีบุน จำแนกตามที่มา

		1990	1991	1992	1993	1994	+/- (%)	
รวม		29,884 (24,176)	32,908 (25,350)	62,161 (47,521)	64,341 (45,144)	59,352 (40,029)	7.8%–	
เกาหลี		5,534 (4,417)	9,782 (8,283)	13,890 (11,204)	11,865 (8,473)	10,730 (6,694)	9.6%–	
ไทย		1,450 (661)	3,249 (926)	7,519 (926)	12,654 (2,408)	10,654 (5,160)	15.8%– (4,600)	
มาเลเซีย		4,465 (3,856)	4,855 (3,892)	14,303 (11,301)	11,913 (8,932)	8,576 (6,308)	28.0%–	
จีน	แผ่นดินใหญ่	481 (351)	1,162 (255)	3,167 (374)	4,989 (347)	7,311 (315)	46.5%+	
	ไต้หวัน	639 (428)	460 (981)	656 (2,599)	674 (3,694)	601 (5,646)	10.8%–	
	ฮ่องกง	22 (20)	43 (36)	144 (125)	114 (91)	88 (64)	22.8%–	
อิหร่าน		652 (648)	7,700 (7,611)	13,982 (13,781)	8,886 (8,730)	5,628 (5,530)	36.7%–	
ฟิลิปปินส์		4,042 (1,593)	2,983 (1,079)	3,532 (1,466)	4,617 (2,246)	5,260 (2,414)	13.9%+	
เปรู		– –	172 (133)	580 (424)	1,908 (1,375)	2,623 (1,798)	37.5%+	
ปากีสถาน		3,886 (3,880)	793 (793)	1,072 (1,068)	1,406 (1,403)	1,531 (1,526)	8.9%+	
บังคลาเทศ		5,925 (5,915)	293 (292)	390 (387)	717 (712)	918 (908)	28.0%+	
พม่า		– –	171 (137)	303 (246)	570 (445)	899 (688)	57.7%+	
อินจ		2,788 (2,407)	1,245 (962)	2,623 (2,138)	4,028 (3,266)	4,533 (3,538)	12.5%+	

Note :

- 1 The number of illegal workers for 1990 is the total of "illegal activity-cum-overstay" and "illegal activity".
- 2 The number parenthesized is that for males out of the total.
- 3 The country parenthesized is not recognized by Japan as of the end of 1994.
- 4 The number show as "..." is included in that of other countries.

มากขึ้นเรื่อยๆ จนไม่อาจมองข้ามความสำคัญได้ ในปี 2519 (1976) แรงงานหญิงมีจำนวน 15% ของแรงงาน 146,400 คนจากเอเชียที่ไปทำงาน ในที่ต่างๆ ทั่วโลก ในปี 2530 (1987) สัดส่วนของแรงงานหญิงเพิ่มสูงขึ้นเป็น 27% โดยประมาณ (Lim & Oishi 1996, 2) ช่วงทศวรรษที่ 90 เป็นระยะที่คุณย์กกลางของแรงงานข้ามชาติในซีกโลกตะวันออกได้ขยายจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางมาสู่เอเชียตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ ขณะเดียวกันจำนวนแรงงานหญิงข้ามชาติก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก การประเมินสถิติของทางการนี้ยังคงให้ตัวเลขที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เนื่องจากแรงงานหญิงจำนวนไม่น้อยมีฐานะเป็น Undocumented Labour หรือแรงงานผิดกฎหมาย

หากดูจากประเทศไทยผู้ส่งออกหลักทั้งสี่คือฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ศรีลังกา และไทย เป็นตัวอย่างตัวเลขของแรงงานข้ามชาติจากฟิลิปปินส์ ที่ออกไปทำงานอยู่ในประเทศไทยต่างๆ ในเอเชีย มีสัดส่วนผู้หญิงสูงกว่าชายถึง 12 ต่อ 1 ขณะที่แรงงานที่ออกไปสู่ตะวันออกกลาง มีสัดส่วนผู้หญิงเพียงไม่ถึง 1 ใน 3 เท่านั้น อินโดนีเซียก็เช่นกัน เฉพาะจากตัวเลขที่เป็นทางการของแรงงานที่ทำงานอยู่ในเอเชีย แรงงานข้ามชาติหญิงจากอินโดนีเซีย มีจำนวนมากกว่าชายถึง กว่า 2 เท่าตัว ซึ่งทำให้สัดส่วนของแรงงานข้ามชาติอินโดนีเซียเปลี่ยนจาก 1 ต่อ 141 ระหว่างหญิงและชาย ในปี 1983/84 เป็นชายเพียง 36% เท่านั้นในปี 1993/94 (Lim & Oishi, อ้างแล้ว)

สำหรับประเทศไทย ตัวเลขที่เป็นทางการในปี 2531 ชี้ว่าแรงงานหญิงข้ามชาติมีเพียง 12.7% ของแรงงานชาย ตัวเลขนี้เพิ่มขึ้นเป็น 20% โดยประมาณ ในปี 2533 – 36 สัดส่วนแรงงานข้ามชาติจากประเทศไทยที่เป็นผู้หญิงสูงสุด (96%) อยู่ที่อย่องกง รองลงมาคือ เกาะหลีใต้ ญี่ปุ่น เยอรมันนีและอังกฤษตามลำดับ (ดูตารางที่ 6) จำนวนตัวเลขนี้มีได้รวมแรงงานข้ามชาติที่เดินทางไปโดยไม่ผ่านกระทรวงแรงงาน จึงต่ำกว่าเป็นจริงมาก ตัวเลขของผู้ที่อยู่เกินวีซ่าในญี่ปุ่นจากประเทศไทยสูงแรงงานออกหลัก อันได้แก่ ฟิลิปปินส์ ไทย เกาะหลีใต้ ในตารางที่ 7 ล้วนแสดงสัดส่วนระหว่างหญิงชายที่สูงกว่าตัวเลขทางการ และตารางที่ 8 ก็ชี้ว่าแรงงานข้ามชาติหญิงที่ผิดกฎหมายจากประเทศไทยทั้งสี่ และจีนแผ่นดินใหญ่ มีจำนวนสูงกว่าแรงงานชายทุกประเทศ

สัดส่วนที่สูงของแรงงานหญิงในตลาดแรงงานข้ามชาติเอเชียนี้สะท้อนถึงการขยายตัวของงานบริการและงานหัตถกรรม ซึ่งถือกันว่าเป็น “งานของผู้หญิง” ในประเทศไทยผู้รับแรงงานข้ามชาติ ซึ่งจะเป็นประเด็นที่นำมาพิจารณาต่อไป

■ ॥**แรงงานหญิงข้ามชาติและผู้หญิงส่วนของจากประเทศไทย**

การเปลี่ยนแปลงเหล่าตลาดที่รองรับแรงงานข้ามชาติของไทยจากตะวันออกกลางมาสู่ทวีปเอเชียเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเข้าสู่กระบวนการ

แรงงานข้ามชาติของผู้หญิงไทยอย่างขนาดใหญ่ เป็นที่น่าเสียดายที่สอดคล้องกับแนวโน้มที่เป็นทางการของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานในต่างประเทศไม่มาก ทำให้การประเมินความเป็นไปของแรงงานหญิงข้ามชาติจากประเทศไทย ต้องอาศัยสถิติขององค์กรเอกชนและหน่วยราชการในต่างประเทศเป็นหลัก

คำถามที่ตอบยากที่สุดก็คือ ผู้หญิงที่ทำงานในฐานะเป็นแรงงานข้ามชาติ มีอยู่มากน้อยเพียงใดในปัจจุบัน เนื่องจากไม่ได้มีการเก็บสถิติของแรงงานข้ามชาติหญิงอย่างครบถ้วนและเมื่อพิจารณาถึงลักษณะงานที่ไปทำและการเดินทางแล้ว แรงงานหญิงจำนวนมาก ลักษณะเข้าเมือง และทำงานอย่างผิดกฎหมายทำให้ยากแก่การค้นหาตัวเลขที่แท้จริง แต่อาจสรุปได้ว่าเหล่งใหญ่ที่สุดที่รวบรวมแรงงานหญิงไทยไปทำงานชนิดต่าง ๆ อยู่ในยุโรปและที่อื่น ๆ อีก แต่ก็ไม่มีจำนวนมากเท่ากับในประเทศไทยลุ่มที่กล่าวมาแล้ว

ตัวเลขจากย่องกง (ตารางที่ 9) ชี้ว่าผู้ช่วยแม่บ้านจากประเทศไทยเริ่มเพิ่มมากขึ้นในช่วงหลังของศตวรรษที่ 80 โดยมีอัตราเพิ่มเกือบ 2 เท่าตัว ตั้งแต่ 1986 เรื่อยมาจนถึงปี 1989 ตัวเลขทางการปีปัจจุบัน (2539) ระบุว่ามีผู้ช่วยแม่บ้านชาวไทยอยู่ในย่องกงที่เป็นผู้หญิงประมาณ 7,300 คน ตัวเลขนี้ไม่รวมคนที่ทำงานอยู่อย่างผิดกฎหมาย ซึ่งตามรายงานขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องมีตัวเลขเพิ่มสูงอย่างผิดปกติในช่วงปี 2531–2532 (1988–89) และเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปี 2536 (1993) AMC & FOWIA, 2537 p.15

กรณีของไดหัน ซึ่งมีคุณงานไทยอยู่ 133,953 คน (TSAY, 1996) ในปี 2538 (1995) และไปอีก 120,360 คนในปีเดียวกัน (สำนักงานบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน, 2538) ปรากฏสัดส่วนแรงงานข้ามชาติหญิงเป็น 14% ของแรงงานทั้งหมดจากประเทศไทย แต่จากตัวเลขของผู้กักจับกุมคุกขังที่ Sanhsian Detention Center (ตารางที่ 10) ผู้กักคุกขังจากประเทศไทยที่เป็นหญิงมีอัตราส่วนถึง 1 ใน 4 ของจำนวนรวมจากประเทศไทย และยังเป็นตัวเลขสูงสุดของผู้กักคุกขังชาวต่างชาติที่เป็นหญิงอีกด้วย ตัวเลขจากเกาหลีได้แสดงสัดส่วนของแรงงานนักกฎหมายจากประเทศไทยเป็นผู้หญิงมากกว่าชายเกือบ 5 เท่า (ตารางที่ 11)

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีผู้หญิงไทยเข้าไปทำงานผิดกฎหมายมากที่สุด ตลอดมาเป็นเวลาหลายปีตัวเลขจากการของญี่ปุ่นแสดงถึงแรงงานผิดกฎหมายที่เป็นหญิงในสัดส่วนสูงกว่าที่ปรากฏในตัวเลขทางการเล็กน้อย คือ 57% ในปี 1994 ผู้หญิงไทยที่ไปทำงาน ส่วนใหญ่เข้าเมืองและทำงานโดยผิดกฎหมาย ในปี 2536 มีการประเมินว่า ผู้หญิงไทยที่ลักลอบค้าประเวณี (และถูกบังคับให้ลักลอบค้า) ในญี่ปุ่นมีอย่างต่ำประมาณ 40,000 คน (ฝ่ายกองคุลไทย, โตเกียว, 2537) ซึ่งเป็นตัวเลขที่ใกล้เคียงกับตัวเลขรวมของแรงงานไทยผิดกฎหมายทั้งหมดที่ประเมินโดยฝ่ายคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศ ของกระทรวงต่างประเทศในปี 2539 (ดูตารางที่ 3) ฝ่ายองค์กรเอกชนประเมินในปีที่

ตารางที่ 9		จำนวน : Total Foreign Domestic Population by year, by nationality									
ปี สัญชาติ	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	(เม.ย.) 1991	
อินเดีย	583	685	656	669	689	788	751	812	838	842	
ไทย	336	368	352	385	538	939	1,753	3,866	4,274	4,516	
ฟิลิปปินส์	28,182	24,716	22,989	24,956	27,829	34,433	41,788	62,863	63,643	65,924	
ศรีลังกา	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	388	344	338	
อินโดนีเซีย	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	678	1,823	1,215	
มาเลเซีย	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	59	45	46	
ปากีสถาน	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	46	45	51	
พม่า	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	87	74	72	
สิงคโปร์	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	18	9	9	
เนปาล	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	27	32	34	
รวม	21,517	26,314	24,598	26,646	28,951	36,831	45,154	57,971	78,335	73,868	

Source : Immigration Department, cited in : Asian Migrant Workers Centre, 1991, p.10

Note : NS = No statistics supplied.

ผ่านมาว่ามีคนไทยทำงานอยู่ในญี่ปุ่นทั้งสิ้นเกือบ 80,000 คน ส่วนใหญ่ลักษณะการทำงานอย่างผิดกฎหมายและเป็นผู้หญิงซึ่งทำงานขายบริการทางเพศ (Asian Migrant Centre et al., 1995)

ถ้าดูจากตัวเลขคนต่างด้าวที่อยู่ในประเทศไทยโดยกำหนดของทางการญี่ปุ่นจะเห็นว่า คนไทยโดยเฉพาะผู้หญิงมีจำนวนสูงสุดตลอดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534—2537 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ตัวเลขคนไทยอยู่ในญี่ปุ่นกำหนดในญี่ปุ่นที่ปรากฏในตารางที่ 3 ทำให้ตัวเลขคนทำงานอย่างผิดกฎหมายในตารางที่ 3 ดูต่างกับความเป็นจริง นอกจานั้นผู้หญิงไทยจำนวนไม่น้อยยังเดินทางเข้าญี่ปุ่นด้วยหนังสือเดินทางปลอม (ดูตารางที่ 4 และ ภาคผนวก ข. ข้อ 12) ส่วนใหญ่เป็นหนังสือเดินทางของมาเลเซีย และสิงคโปร์

ผาสุก พงษ์เพจิตรา ใช้ตัวเลขที่ Japan Times (29 ก.ค. หน้า 4) อ้างถึงเจ้าพนักงานญี่ปุ่น ในกรุงเทพฯ ว่าระบุจำนวนคนไทยที่ทำงานอย่างผิดกฎหมายในญี่ปุ่นไว้กว่า 100,000 คน เป็นผู้หญิงซึ่งส่วนใหญ่ทำงานค้าประเวณีตามช่องหรือคอกเหล็กน้ำเสียประมาณ 75,000 คน (ผาสุก พงษ์เพจิตรา, 2538 น. 7) ตัวเลขนี้ตรงกับที่พนัยความแมกใช้ใช้ ทองใบ ทองเปาด์ เสนอไว้เมื่อปี 2536 (สยามรัฐสัปดาห์วิชาการ 40:10, 8—14 สิงหาคม 2536, น. 34—35)

การประเมินตัวเลขของผู้หญิงไทยที่ทำงานอยู่ในประเทศไทยญี่ปุ่นค่อนข้างยุ่งยาก เพราะญี่ปุ่นไม่มีนโยบายเปิดรับแรงงานไร้ฝีมือ คนที่ไปทำงานจึงลักษณะทำโดยไม่ถูกกฎหมาย ทำให้ยากแก่การประเมินโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้หญิง

ที่ไปขยายบริการทางเพศ ชี้จำนวนมากถูก
ควบคุมความเคลื่อนไหวโดยแก้ไขอิทธิพล ทำให้
การติดต่อเข้าถึงทำได้ยาก ข้อมูลเกี่ยวกับผู้หญิง
ไทยที่ทำงานอยู่ในญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะหาได้จาก
องค์กรเอกชน เช่น Asia-japan Woman's
Resource Center, Help, Saala ฯลฯ ใน
ประเทศญี่ปุ่น และกลุ่มเพื่อน
แรงงานหญิงไทยในเอเชีย
(FOWIA) เป็นหลัก แต่
ข้อมูลจากองค์กรเหล่านี้จะ
เป็นเพียงส่วนเดียวเท่านั้น
ของปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้น
เนื่องจากล้วนเป็นองค์กร
เล็กๆ ที่มีทรัพยากรจำกัด
และทำการช่วยเหลือได้
เฉพาะผู้หญิงที่ติดต่อกันหรือ
ค้นพบ ยังมีผู้หญิงอีกเป็น
จำนวนมากที่องค์กรเหล่านี้
เข้าไม่ถึง นอกจากนี้เป็น
ข้อมูลที่ได้จากการคือ
สถานทูตไทย และฝ่าย
ควบคุมคนเข้าเมืองของญี่ปุ่น

งานวิจัยที่ทำโดยชาว

ญี่ปุ่นก็ได้ข้อมูลที่ตรงกันว่า 80–90% ของ
คนไทยที่ถูกส่งกลับจากญี่ปุ่น เพราะผิดกฎหมาย
คนเข้าเมืองเป็นผู้หญิงที่ทำงานบาร์ และขาย
บริการทางเพศ ซึ่งญี่ปุ่นเรียกว่า “Water
Trade” (Mizushobai) อันมีนัยยะกับ “อาบ
อบ นวด” ซึ่งเกี่ยวข้องอยู่กับน้ำ (Lie, J. 1994,
p.4)

ผู้หญิงเอเชีย^{โดยเฉพาะผู้หญิง ไทย ได้มีบทบาท ทางเศรษฐกิจที่ ทัดเทียมกับชายมา^{ตลอด อิกทั้งยัง^{รับภาระเลี้ยงดู ครอบครัวแทนชาย ได้อีกด้วย}}}

กี่นาแลสั่งจุใจ

ในจำนวนผู้หญิงต่างชาติที่อยู่ในญี่ปุ่น
อย่างผิดกฎหมาย ช่วงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ
บริการทางเพศ เป็นผู้หญิงไทยเสียกว่าครึ่ง
ผู้หญิงเหล่านี้ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับภาค
บังคับ (ประมาณ 60%)
แต่ที่มีการศึกษาในระดับ
มัธยมก็มีถึง 25% อาชีพ
เดิมก่อนเดินทางไปญี่ปุ่น
เป็นเกษตรกร ประมาณ
30% กว่า 90% มีผู้ที่จะ
ต้องอุปการะ (ดูภาคผนวก
ที่ 2 และตารางข้างล่างนี้)
ภูมิลำเนาเดิมส่วนใหญ่ คือ
ภาคเหนือ และตะวันออก
เฉียงเหนือ จำนวนหนึ่ง
ย้ายมาอยู่ในกรุงเทพฯ
ระยะหนึ่งก่อน

แรงงานหญิงใน
ย่องกง มาจากภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือและ
ภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ (50

และ 34 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ, AMWC 1991
n. 22) มีช่วงอายุที่เหลือมีกับแรงงานที่ไปญี่ปุ่น
เล็กน้อย ถึงแม้ว่าช่วงอายุที่มีจำนวนมากที่สุด
จะเป็นระดับเดียวกัน คือ ระหว่าง 25–30 ปี แต่
ผู้หญิงที่ไปญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะมีอายุไม่เกิน 30 ปี
(กว่า 75%) ในขณะที่ผู้ช่วยแม่บ้านในย่องกงกว่า
55% มีอายุมากกว่า 30 ปี 54.5% ยังเป็น

ตารางที่ 10

จำนวนแรงงานข้ามชาติที่อยู่ใน Sanhsian Detention Center, ได้หัวน เมื่อ 16
มีนาคม 2538

Nations	Male	Female	Today	Male	Female	Today
Malaysia	6	1	7	367	113	480
Phillippines	17	20	37	618	415	1033
Thailand	120	26	146	1331	440	1771
Sir Lanka	1	-	1	152	6	158
Indonesia	13	3	16	176	80	256
Bangladesh	4	-	4	126	1	127
Singapore	4	-	4	26	6	32
Korea	-	-	-	8	27	35
Nigeria	5	-	5	125	6	131
Burma	3	1	4	50	6	56
Egypt	-	-	-	4	-	4
India	1	-	1	23	17	40
Ghana	-	-	-	71	-	71
Salvador	-	-	-	-	4	4
United Kingdom	-	-	-	2	5	7
France	-	-	-	1	3	4
Brazil	-	-	-	-	3	3
USA	1	-	1	13	1	14
New Zealand	-	-	-	-	1	1
Malawi	-	-	-	1	-	1
Nepal	-	-	-	49	3	52
Australia	-	-	-	2	-	2
South Africa	-	-	-	1	2	3
Togo	-	-	-	1	-	1
Syria	-	-	-	4	-	4
Sierra Leone	-	-	-	2	-	2
Mauritius	-	-	-	2	-	2
Israel	-	-	-	1	-	1
Canada	-	-	-	1	-	1
Jordan	-	-	-	6	-	6
Switzerland	-	-	-	1	-	1
Lesotho	-	-	-	1	-	1
Iran	-	-	-	14	1	15
Ecuador	-	-	-	-	1	1
Dominica	-	-	-	1	-	1
Barbados	-	-	-	1	-	1
Liberia	-	-	-	1	2	3
Colombia	-	-	-	-	2	2
Vietnam	-	-	-	65	33	98
Japan	-	-	-	2	-	2
Uraquay	-	-	-	1	-	1
Sudan	-	-	-	1	-	1
Denmark	-	-	-	-	2	2
Burkina Faso	-	-	-	1	-	1
Portugal	-	-	-	1	-	1
Poland	-	-	-	1	-	1
Laos	-	-	-	-	1	1
Tanzania	2	-	2	3	-	3
Austria	-	-	-	-	1	1
Sweden	-	-	-	2	-	2
Holland	3	-	3	3	-	3
Bolivia	-	-	2	2	-	2
Bulgaria	-	-	-	1	-	1
Total	183	51	234	3417	1182	4599

ตารางที่ 11

มาตราห้ามต่างด้าวเข้ามาร่วมงาน (Entry prohibition for foreigners) illegal employment

สัญชาติ	จำนวน	สัญชาติ	จำนวน
ฟิลิปปินส์	606	ศรีลังกา	251
ปากีสถาน	2,004	มาเลเซีย	9
บังคลาเทศ	648	อิหร่าน	89
เนปาล	14	พม่า	285
อินเดีย	339	กานา	87
ไทย	822	ไนจีเรีย	257
ญี่ปุ่น	145	อิنجี	429
ฯ.	677		

Source : กระทรวงยุติธรรม (Ministry of Justice) 1995

(อ้างใน Su Dol Kang, Thai Migrant Workers in South Korea, 1996 P. 3 Table 2)

- หมายเหตุ : 1. ตัวเลขปี 1990 เป็นตัวเลขของผู้ที่ทำงานโดยผิดกฎหมายและอยู่เกินกำหนดกับผู้ทำงานผิดกฎหมายรวมกัน
 2. ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนผู้ชายจากตัวเลขรวม
 3. ประเทศในวงเล็บไม่ได้รับการยอมรับฐานะจากสหภาพญี่ปุ่น ตั้งแต่ล้านปี 1994
 4. เครื่องหมาย แสดงว่าตัวเลขของประเทศนั้นรวมอยู่ใน “อื่นๆ”

ที่มา : Statistics on Immigration Control 1994, Japan Immigration Association P. 35

ตารางที่ 12

อายุของผู้หกุยงไทยที่ไปทำงานในญี่ปุ่น และ อั่อองกง

อายุผู้หกุยงที่ทำงานในญี่ปุ่น (พ.ศ. 2538)			อายุผู้ช่วยแม่บ้านในย่องกง (พ.ศ. 2534)	
ช่วงอายุ	จำนวน	เปอร์เซนต์	ช่วงอายุ	เปอร์เซนต์
15	16	1.87	รวม	100
15-20	58	6.78	16-19	0.6
20-25	267	31.23	20-24	16.2
25-30	302	35.32	25-29	22.1
30	204	23.86	30-34	20.9
ไม่ระบุ	8	0.94	36-39	20.9
รวม	855	100.00	40-49	14.6
			>50	3.4
			ไม่ระบุ	1.2

ที่มา : - ตัวเลขของญี่ปุ่นรวมรวมจากแบบสอบถามที่ คุณอุดม สาพิโต อธีดังคุลไทย ณ กรุงโตเกียว จัดทำไว้

- ตัวเลขของย่องกง จาก Asian Migrant Workers Centre, 1991

ตารางที่ 13

ภูมิลำเนาและเหตุผลที่ไปทำงานในญี่ปุ่นของผู้หกยิงไทย

ภูมิลำเนาและเหตุผลที่ไปทำงานในญี่ปุ่น		
ภาค	จำนวน	เปอร์เซนต์
กทม.	129	15.09
ภาคเหนือ	331	38.71
ภาคกลาง	111	12.98
ภาคอีสาน	276	32.28
ภาคใต้	14	1.64
ภาคตะวันออก	16	1.87
ไม่ระบุ	107	12.51
รวม	855	100.00
สาเหตุการเดินทางมาทำงานญี่ปุ่น		
เหตุ	จำนวน	เปอร์เซนต์
ตั้งใจมาทำงาน	297	34.74
มาตามคำชวน	323	37.78
ถูกหลอก	62	7.25
ห้องเที่ยว	24	2.81
อื่นๆ	149	17.43
รวม	855	100.00

ที่มา : รวบรวมจากแบบสอบถามที่ คุณอุดม สาพิโต อธิศักดิ์ไทย ณ กรุงโtotเกียว จัดทำไว้ พ.ศ. 2538

ตารางที่ 14

เหตุที่ไปทำงานในญี่ปุ่น, %

Reason for Coming to HK	Nationality	India	Sri Lankan	Filipino	Thai	Total
Economic	90.0	80.5	75.1	47.5	72	
Travel	4.5	0.0	4.3	19.4	6	
Curiosity	1.8	2.4	3.8	13.3	5	
Stepping Stone	0.9	2.4	15.4	19.4	15	
Others	0.0	0.0	0.5	2.8	1	
No Answer	2.7	14.6	0.5	0.8	1	

ที่มา : Asian Migrant Workers Centre, 1991 p.26

สด 7.5% เป็นม้ายและ 13% ทย่า แต่มีน้อยมากที่ไม่มีผู้อยู่ในอุปการะ (เพียง 2.8%) 47.5% มาทำงานด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ 19.4% ต้องการเดินทางเห็นโลกกว้าง 13.3% มาด้วยความอยากรู้อยากเห็น และ 19.4% หวังจะสร้างโอกาสที่ดีกว่าให้กับตนเอง

ที่น่าสนใจคือ เมื่อเทียบกับแรงงานหญิงจากชาติอื่นๆ แรงงานของไทยมีเหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องตัดสินใจในอัตราส่วนที่น้อยที่สุด และเป็นอัตราที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย แต่หากคิดว่า ความต้องการในการสร้างโอกาสที่ดีกว่าให้แก่ตนเอง เป็นเหตุผลทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง ก็อาจกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจเป็นเหตุผลถึง 67% ซึ่งยังคงเป็นตัวเลขที่ต่ำกว่าที่สุด เมื่อเทียบกับผู้หญิงจากอินเดีย ศรีลังกา และ ฟิลิปปินส์ ซึ่งล้วนเป็นประเทศที่มีระดับรายได้ประชาชาติต่ำกว่าไทย อย่างไรก็ตาม หากดูที่การกระจายรายได้หรือความเหลือมล้าในฐานะทางเศรษฐกิจประเทศไทยมีช่องว่างที่กว้างขึ้นเรื่อยๆ ในปี 2538 ตัวเลขลดลงส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มรวยที่สุด และจนที่สุด พุ่งสูงขึ้นถึง 18.43 (ดูตารางที่ 15)

เมื่อคูณด้วยค่า ความแตกต่างในรายได้ยิ่ง pragmatich (ดูตารางที่ 16) ภาคเหนือและอิสาน ซึ่งมีอัตราส่วนความยากจนสูงกว่าที่อื่นอยู่แล้ว ได้ประสบกับความยากจนเพิ่มขึ้นโดยเปรียบเทียบมาตลอดสองทศวรรษ ในปี 2538 ภาคเหนือมีอัตราความยากจนสูงกว่าภาคใต้เกือบสองเท่า ในขณะที่สองทศวรรษก่อนมีได้มีอัตราต่างกันมากนัก ภาคอิสานก็เช่นกันในปี 2538 อัตราเปรียบเทียบความยากจนระหว่าง

อิสานกับภาคใต้ต่างกันเกือบสามเท่า

ความยากจนโดยเปรียบเทียบนี้ มีผลกระทบถึงคุณภาพชีวิตและโอกาสในการศึกษา การประกอบอาชีพ ฯลฯ ซึ่งเป็นผลกระทบต่อผู้หญิงมากกว่าชาย เนื่องจากการแบ่งบทบาทตามวัฒนธรรมและประเพณี (ดู ยศ สันตสมบดิ 2535) นอกจากนั้น ในบรรดาโอกาสอันจำกัดที่มีอยู่และในความเสียเปรียบของคนกลุ่มนี้ไม่มีโอกาสจะได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจ ผู้หญิงในทุกสังคมยังถูกการแบ่งแยกระหว่างเพศชัดเจน ตารางที่ 11 และ 12 ในภาคผนวก ก. แสดงถึงอัตราค่าจ้างที่ลูกจ้างเอกชนได้รับ ซึ่งลูกจ้างหญิงได้ต่ำกว่าชาย ในการคำนวณหักสองแบบ ทุกสาขาอาชีพ นอกจากนั้nl ลูกจ้างหญิง ยังต้องเก็บยอดอาชญากรรมและจำนวนมากอยู่ในอาชีพที่รายได้ลดลง เมื่ออายุสูงขึ้น คือ งาน “ไร้มีอ” ต่างๆ ซึ่งประสบการณ์มีคุณค่าอย่างกว้างใหญ่ สด ปราดเปรียว

แต่ความรับผิดชอบของผู้หญิงมีได้ต่ำตามค่าจ้าง หรือลดลงตามอายุ ในทางตรงข้าม ผู้หญิงจำนวนมากแบกรับภาระครอบครัวด้วยความรับผิดชอบสูงกว่าชาย (ดู Kaosa-ard, M.S. et al. 1993 etc.) โดยเฉพาะในเรื่องการส่งเงินกลับบ้าน ตามรูปกรณ์นี้ การหาเงินให้ได้มาก ในเวลาไม่นานแทบจะเป็นสิ่งจำเป็นมากกว่าเป็นเครื่องล่อใจ นอกจากนั้นการมีฐานะทางเศรษฐกิจดี คือ โอกาสอย่างเดียวที่จะทำให้ผู้หญิงที่ได้รับการศึกษาน้อยได้รับการยอมรับนับถือจากสังคม ในภาวะการณ์ เช่นนี้การ

ตารางที่ 15 ส่วนแบ่งรายได้ของประชากรกลุ่มต่างๆ ใน Quintile Group (เปอร์เซ็นต์)

	1975/76	1981	1988	1990	1992	1995e
เบญจคณะที่ 1 (ยากจนที่สุด)	6.05	5.41	4.60	4.20	3.94	3.42
เบญจคณะที่ 2	9.73	9.10	8.13	7.37	7.01	6.10
เบญจคณะที่ 3	14.00	13.38	12.46	11.50	11.06	9.92
เบญจคณะที่ 4	20.96	20.64	20.65	19.26	18.95	17.50
เบญจคณะที่ 5 (ร่ำรวยที่สุด)	49.26	51.47	54.16	57.67	59.04	63.06
รายการเพิ่มเติมสัมประสิทธิ์ชั้น	0.426	0.479	0.485	0.522	0.536	0.578

หมายเหตุ : ตัวเลขของปี 1995 คำนวณจากแนวโน้มเส้นตรงของรายได้ปี 1988 ถึงปี 1992.

ที่มา : Medhi Krongkaew, "Thailand : Poverty Assessment Update", unpublished report.

ตารางที่ 16 อัตราส่วนความยากจนแบ่งตามภาคและทั่วประเทศ 1975/76 ถึง 1995

	1975/76	1981	1988	1990	1992	1995e
เหนือ	33.2	21.5	20.7	16.6	13.6	8.1
อีสาน	44.9	35.9	34.5	28.3	22.3	13.1
กลาง	13.0	13.6	16.0	12.9	6.0	0.0
ใต้	30.7	20.4	21.5	17.6	11.8	4.8
กทม.	7.8	3.9	2.9	2.0	1.1	0.0
ทั่วประเทศ	30.0	23.0	22.2	18.0	13.1	6.4

หมายเหตุ : ตัวเลขของปี 1995 คำนวณจากแนวโน้มเส้นตรงของรายได้ปี 1988 ถึงปี 1992.

ที่มา : Medhi Krongkaew, "Thailand : Poverty Assessment Update", unpublished report.

เดินทางไปเลี้ยงโศกในต่างประเทศ จึงกลับเป็นทางเสียงที่ดีที่สุดที่จะหาได้มากกว่าที่จะเป็นเรื่องน่าหดสีกเลี้ยง

ในยุคสมัยที่เงินทุนมีความสำคัญยิ่งกว่ามนุษย์นี้ สำหรับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยที่โอกาสจะเก็บเงินได้ลักษณะเป็นลิ่งสุดเอ็มตัวเลขความแตกต่างระหว่างค่าตอบแทนที่อาจจะได้ในต่างแดน กับที่ได้รับอยู่ในประเทศไทย

เท่านั้น เป็นสิ่งที่มองเห็นได้ชัดที่สุดและติดอยู่ในความทรงจำได้ดีกว่าคำตักเตือน ข่าวความล้มเหลว พลาดพลั้ง ของผู้ที่เดินทางไปก่อน ฯลฯ

นอกจากนั้น การ “เดินทางไปต่างประเทศ” ยังเป็นคำที่มีความหมายสำคัญอย่างมาก ในสังคมของคนด้อยโอกาสอย่างมาก ใจจะตกเป็นเหยื่อของลักษณะอาชญากรรม บริโภคนิยมได้โดยง่าย โดยเฉพาะผู้หญิงซึ่งตกเป็นเป้าของการ

โฆษณาลินค้านานาชนิดอยู่เสมอ

ตราบใดที่ลักษณะการกระจายรายได้ และโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ยังคงอยู่ในสภาพเดิม คงห่วงได้ยากที่จะให้แรงงานหญิงปฏิเสธการเดินทางไปแสวงโชค หรือเสี่ยงภัยในต่างประเทศ เพราะการล้มถลายของสังคมในชนบทได้นำไปสู่การปิดกั้นทางถอยหลัง สำหรับผู้หญิงจากชนบทจำนวนมากที่ต้องออกมาทำงานทำในเมือง และการจะอยู่รอดได้ในสังคมเมืองไม่ใช่เรื่องง่าย โดยปราศจากความรู้ และข้อมูล ผู้หญิงเหล่านี้ต้องตกลอยู่ในสภาพเหมือนคนถูกปิดทู ปิดตา ที่ถูกผลักให้เดินหน้าไปด้วยความจำเป็น และภาระนาบประการ

แรงงานหญิงข้ามชาติส่วนใหญ่ เป็นทรัพยากรกำลังคนที่มีศักยภาพสูง ซึ่งถูกปิดกั้นโอกาส ก้าวปัญหาที่ถูกต้องจะทำได้โดย การสร้างโอกาสที่ดีขึ้นในทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ให้แก่คนเหล่านี้ เพื่อให้เข้าช่วยด้วยเองได้ดีขึ้นไม่ว่าจะอยู่ที่ใด ในอาชีวะไร

งานของแรงงานหญิงข้ามชาติและปัญหาในการทำงาน

แรงงานหญิงข้ามชาติมีลักษณะงานที่แตกต่างไปจากชายอย่างชัดเจน ซึ่งนำไปสู่ความแตกต่างของปัญหาในการทำงาน ขณะที่ทั้ง 2 กลุ่มต่างต้องประสบปัญหาร่วมกันในความเป็นแรงงานข้ามชาติ แรงงานชายจะทำงานประเภทก่อสร้าง งานช่างและงานการผลิตต่าง แรงงานข้ามชาติหญิงส่วนใหญ่จะอยู่

ในงานบริการที่เป็นหลัก คือ ผู้ช่วยแม่บ้าน และบริการเพศ ส่วนงานในโรงงานหรืองานอื่นๆ มีไม่นัก ยกเว้นที่ได้หัวขึ้นเปิดรับแรงงานจากประเทศไทยจำนวนมากในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา จึงอาจกล่าวได้ว่างงานของแรงงานหญิงข้ามชาติ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับงานที่แรงงานหญิงทั่วไปปฏิบัติอยู่ในประเทศของตน หรือมีการส่งผ่าน “งานผู้หญิง” ในระดับ ระหว่างประเทศเกิดขึ้น (Heyzer and Wee (1994) ใช้คำว่า “Transnational transfer of gendered labour”)

งานที่แรงงานหญิงข้ามชาติของไทยส่วนใหญ่ ทำอยู่ มี 3 ประเภท คือ

1. หัตถศิลป์สาหกรรม ซึ่งเป็นการผลิตขนาดใหญ่ใช้เทคโนโลยีไม่สูงนัก ใช้แรงงานจำนวนมาก โดยไม่ต้องฝึกฝนนาน
2. งานบริการ ซึ่งเคยปฏิบัติอยู่โดยแม่บ้าน คือ งานทำความสะอาด เตรียมอาหาร ซักเสื้อผ้า ดูแลเด็ก และคนชรา ฯลฯ
3. บริการทางเพศ แม้ธุรกิจบริการทางเพศในปัจจุบันนี้จะมีผู้ให้บริการทั้งหญิง และชาย แต่ก็ยังเป็นงานของผู้หญิงเป็นหลัก สำหรับแรงงานข้ามชาติก็เช่นกัน

งานหัตถศิลป์สาหกรรม

สำหรับงานด้านหัตถศิลป์สาหกรรม ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญของประเทศไทย หัตถศิลป์ใหม่ในย่านนั้น ความสามารถพิเศษของแรงงานหญิงในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ตัดเย็บ และอีเล็คโทรนิคส์ล้วนเป็นที่ยอมรับ การเปิดรับแรงงานหญิงข้ามชาติเข้าแทนที่แรงงาน หญิงในประเทศที่แรงงานขาดแคลนหรือมีจำนวนต่ำรองลงมาเพื่อรักษาต้นทุนค่าจ้างให้ต่ำ สิงคโปร์รับแรงงานหญิงจำนวนมากจากมาเลเซียดังแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 70 (ดู Heyzer 1978) ได้หัวนเริ่มเปิดรับแรงงานข้ามชาติในปี 1991 (Tsay 1996) ประเทศไทยกำลังเริ่มทดลอง เนื่องจากได้รับแรงกดดันอย่างมากจากนายจ้างที่ต้องการจะหาทางลดต้นทุนโดยการจ้างแรงงานต่างชาติ

ทั้งได้หัวนและไทยในปัจจุบันยังไม่มุ่งเน้นที่แรงงานข้ามชาติหญิง ดังที่สิงคโปร์เคยปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงงานข้ามชาติทั่วไปมีคุณลักษณะ ซึ่งต้องตามความต้องการในการลดต้นทุนแรงงานอยู่แล้วคือ

1. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายของประเทศ และไม่รู้สิทธิของตนของออกจากนั้นแรงงานข้ามชาติประเทกไรฝีมือจำนวนมาก ไม่มีสถานะหรือสิทธิตามกฎหมาย อาจจะโดยเข้าเมืองโดยไม่ถูกต้อง เนื่องจากใช้พาสปอร์ตเอกสารปลอม หรือไม่มีวีซ่า ลักษณะเข้ามาโดยไม่ผ่านการตรวจ หรือวีซ่าหมดอายุ หรือไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน เช่น มีวีซ่าท่องเที่ยวแต่ไม่มีวีซ่าทำงาน หรือมีวีซ่าทำงานแต่หมดอายุ หรือไม่ได้อยู่กับนายจ้างเดิม ซึ่งเป็นผู้นำเข้า ฯลฯ

2. การรวมตัวเพื่อสร้างอำนาจต่อรองทำได้ยาก โดยเงื่อนไขหลายประการ เช่น ไม่มีโอกาสตั้งหลักแหล่งอยู่กับที่ ต้องร่วมมือกัน

ระหว่างคนหลายภาษาที่ทำงานอยู่ที่เดียวกัน หรือประเภทเดียวกัน ฯลฯ

3. ไม่รู้หนังสือ อ่านภาษาไม่ออก ไม่ใช้ภาษาไม่ได้หรือได้จำกัด

4. ไม่รู้จักหนทาง และบ้านเมือง

5. ไม่รู้จักใคร ไม่มีญาติพี่น้อง ที่จะช่วยเหลือกันได้ จึงไม่มีหนทางไป

โดยที่อุดสาหกรรมประเทศนี้ ต้องอาศัยตลาดต่างประเทศ ซึ่งมีการแข่งขันสูงเป็นหลัก ความสามารถในการลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตจึงเป็นหัวใจสำคัญ และนั่นคือที่มาของแนวปฏิบัติในการว่าจ้างแรงงานที่หัวอ่อน ขยันขันแข็ง ลุ้งงานหนัก และที่สำคัญที่สุดคือยอมรับค่าจ้างที่ต่ำ และเงื่อนไขต่างๆ ที่นายจ้างกำหนดโดยไม่เต็มที่ คุณสมบัติประการสุดท้ายนี้ มีความสำคัญต่อนายจ้างมาก และยังคงพึ่งได้จากแรงงานข้ามชาติ ซึ่งอำนาจต่อรองต่ำกว่าแรงงานภายในประเทศที่พากันผลงานจากการที่ค่าจ้างต่ำและลำบาก ทั้งยังมีอำนาจต่อรองที่เข้มแข็งอีกด้วย

นอกจากนี้แรงงานข้ามชาติในอุดสาหกรรม การผลิตยังต้องประสบกับเช่นเดียวกับแรงงานในประเทศเดียวกันทั่วโลก คือ การไม่มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถ ซึ่งมองทำงานที่ยาวนานงานที่ซ้ำซาก มีการเคลื่อนไหวอวัยวะเฉพาะบางส่วน ซึ่งจังหวะการเคลื่อนไหว ถูกกำหนดโดยเครื่องจักรเพื่อปฏิบัติไปนานๆ ความรู้และความชำนาญต่างๆ จะลดลงเนื่องจาก

การทำงานซ้ำซากจำเจในอากับกิริยา และ กิจวัตรที่จำกัดอยู่กับเครื่องจักรทำให้ความสามารถด้านอื่นๆ หดหายไป (Deskilling) อีกปัญหาหนึ่งคือ สุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งเป็นปัญหาหนักของอุตสาหกรรมสิ่งทอ ตัดเย็บ ประกอบชิ้นส่วน อิเล็คโตรนิคส์ ซึ่งวัสดุที่ใช้และสภาพการทำงานสร้างผลเสียให้เกิดแก่สุขภาพได้โดยเฉพาะเมื่อการผลิตเหล่านี้ล้วนต้องทำในประสิทธิภาพที่สูงและข้ามการทำงานที่ยาวเพื่อลดต้นทุนและเร่งการผลิตเพื่อส่งออก

อย่างไรก็ตาม งานหัตถอุตสาหกรรม เป็นที่ต้องการของแรงงานข้ามชาติมากที่สุด เพราะมีการจ้างงานที่ชัดเจน เวลาทำงานและรายได้แน่นอน ไม่ต้องสัมพันธ์กับนายจ้าง เป็นการส่วนตัวดังเช่นงานผู้ช่วยแม่บ้าน และเป็นงานที่เบาเมื่อเทียบกับงานก่อสร้างหรืออื่นๆ ที่เปิดรับแรงงานข้ามชาติจากเป็นด้วยเหตุนี้จึงทำให้แรงงานข้ามชาติของไทยที่ทำงานหัตถอุตสาหกรรมในได้หัวนมีตัวเลขชายสูงกว่าหญิง (ดูตารางที่ 17)

ในปัจจุบัน ได้หัวนมีประเทศไทยที่จ้างแรงงานข้ามชาติประเภทนี้สูงสุด เริ่มตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา ที่มีการเพิ่มจำนวนแรงงานข้ามชาติที่รับเข้าจากประเทศไทยถึงกว่า 5 เท่าจากปีก่อน ในปัจจุบันกว่า 67% ของคนงานในได้หัวน้ำใจจากประเทศไทยประเทศไทยเดียว (ไม่นับแรงงานผิดกฎหมาย) และ 70% ของจำนวนนี้ ทำงานในด้านหัตถอุตสาหกรรม แรงงานข้ามชาติหญิงส่วนใหญ่ จะอยู่ในอุตสาหกรรมทอผ้า และอิเล็คโตรนิคส์ ถึงแม้มีสัดส่วนเพียง 14% แต่

จำนวนรวมก็มากถึง 10,934 คน เฉพาะแรงงานที่ถูกกฎหมาย

ข้อมูลเกี่ยวกับคนงานในได้หัวนมไม่มาก แม้จะเป็นแหล่งที่รับแรงงานข้ามชาติไทยไว้มากที่สุด เพราะการเพิ่มจำนวนนี้เพิ่งเกิดขึ้นในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาข้อมูลเท่าที่ได้รับจากองค์กรพัฒนาเอกชนชี้ว่า มีคนไทยติดคุกอยู่ที่ได้หัวนมกว่าที่อื่น จำนวนไม่น้อยเป็นชนกลุ่มน้อยซึ่งไม่มีหลักฐานสำคัญแต่อย่างใด ดังเช่นกรณีของแรงงานหญิงที่ได้กล่าวถึงแล้วในตอนต้น การเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับแรงงานหญิงข้ามชาติของไทยในได้หัวน้ำใจเป็นเรื่องด่วนในอนาคต เพราะได้หัวน้ำใจถูกกล่าวหาว่าในปัจจุบันที่มีแรงงานไทยอยู่ร่วมกันมากกว่าสองแสนคน ในขณะที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการกับประเทศไทย เมื่อจากประเทศไทยถือนโยบายจีนเดียว

งานผู้ช่วยแม่บ้าน

ประเทศไทยที่ส่งแรงงานหญิงออกไปเป็นผู้ช่วยแม่บ้าน (Domestic Worker หรือ Domestic Helper) ต่างประเทศมากที่สุด คือฟิลิปปินส์ ผู้ช่วยแม่บ้านจากไทยไปยัง Kong Mak ที่สุด อินโดนีเซีย เพิ่มเริ่มเปลี่ยนนโยบายในการส่งแรงงานหญิงข้ามชาติ และกำลังเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว งานนี้เป็นงานที่มีการส่งผ่านการแบ่งงานกันทำระหว่างเพศข้ามชาติที่ชัดเจนที่สุด และสาเหตุส่วนหนึ่งที่ผู้หญิงฟิลิปปินส์เป็นที่ต้องการมากกว่าชาติอื่น เพราะผู้หญิงฟิลิปปินส์นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรمانคาಥอลิก

ไปใบสัตส์และพูดภาษาอังกฤษจึงเป็นที่ต้องการให้เป็นพี่เลี้ยงลูก ดูแลบ้านเรือน ฯลฯ

แรงงานผู้ช่วยแม่บ้านไทยสามารถทำงานในห้องนอนทำได้มากกว่าที่อื่น เพราะคนเจ็นห้องนอนจำนวนมากไม่พูดภาษาอังกฤษ และห้องนอนไม่ต้องการรับคนเจ็นจากแหน่งดินใหญ่ วัฒนธรรมของไทยใกล้กับเจ็นมากที่สุด แรงงานหญิงข้ามชาติจากไทยบางคนพูดภาษาเจ็นได้ หรือหัดได้ไม่ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกราชอาณาจักร จึงมีผู้หญิงชาวเข้าจำนวนไม่น้อยไปทำงานเป็นผู้ช่วยแม่บ้านอยู่ในห้องนอน

การจ้างงานผู้ช่วยแม่บ้าน ทำให้ผู้หญิงห้องนอนอิสระจากการกิจในบ้านและสามารถเข้าร่วมมีบทบาทในการผลิตเพื่อตลาดได้มากขึ้น แต่ผู้หญิงห้องนอนต้องรับภาระทั้งในบ้านและนอกบ้านอย่างเต็มที่ (Leung, 1994 น 116) เพราะค่าจ้างแรงงานของห้องนอนต้องถูกกดให้ต่ำเพื่อรักษาตลาดและการแข่งขันในระดับสากล บางกับการไม่ยอมให้คุณค่าแก่งานของผู้หญิง ทั้งที่ทำอยู่ในบ้านและนอกบ้าน ผู้หญิงห้องนอนจึงไม่สามารถก้าวไปได้ไกลในงานอาชีพเท่ากับชาย กรณีของห้องคล้ายคลึงกับไทยและอีกหลายประเทศที่มีการแบ่งงานกันทำระหว่างเพศที่เคร่งครัด มีโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ โดยชายเป็นใหญ่และแรงงานหญิงต้องถูกเอาเปรียบทั้งในการผลิตเพื่อตลาด (Production) และการผลิตเพื่อลีบ拓ด หรือผลิตชา (Reprocution)

การเปิดรับและว่าจ้างแรงงานหญิงข้าม

ชาติเป็นผู้ช่วยแม่บ้าน ชี้ให้เห็นว่านโยบายของผู้บริหารและผู้หญิงย่องคง เลือกทางออกอื่นที่ไม่ใช้การเปลี่ยนแปลงการแบ่งงานกันทำระหว่างเพศ หรือแบ่งเบาภาระจากผู้หญิงโดยรัฐหรือให้ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมแก่งานบ้าน รายงานสำรวจที่ทำขึ้นในปี 1982 (Leung อ้างผล) ชี้ว่า แม่บ้านที่ทำงานนอกบ้านในห้องนอนผิดชอบภาระงานในบ้านทั้งหมด ตั้งแต่ทำความสะอาดชั้นเรียดเสื้อผ้า ทำความสะอาด ล้างจาน จ่ายอาหารและของใช้ โดยพ่อบ้านจะใช้เวลาไปในการพักผ่อนในสวนสาธารณะ ไปชายทะเลหรือดูโทรทัศน์งานสำรวจนี้ชี้ด้วยว่า แม่บ้านระดับล่างไม่มีผู้ช่วย แต่บางส่วนของแม่บ้านชนชั้นกลางจ้างผู้ช่วยให้ทำงานบ้าน และเลี้ยงลูก เด็กส่วนมากอยู่ในความดูแลของย่า หรือยาย มีเพียง 16% เท่านั้น ที่ถูกส่งไปสถานเลี้ยงเด็ก

ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ภาระกิจเพื่อการลีบ拓ดของสังคม (Reproductive Work) ในห้องนอนคงตอกย้ำในมือของหญิงเพียงฝ่ายเดียวโดยชายไม่มีส่วนร่วม ตามความเห็นของ Leung ซึ่งสรุปจากผลงานวิจัยในปี 1982 ของ YWCA การทำงานนอกบ้านของผู้หญิงในห้องนอนมีได้เป็นเครื่องแสดงถึง เสรีภาพ ความเป็นตัวของตัวเอง หรือ ความสามารถของผู้หญิง แต่กลับเป็นการขยายหรือเชื่อมต่อสถานะและบทบาทเดิมของผู้หญิงเข้ากับที่ทำงาน (extension of typical female roles into the work place) เพื่อประโยชน์แก่ครอบครัวและสังคม ข้อสังเกตนี้ควรแก่การค้นคว้าต่อไป ในลักษณะศึกษาเปรียบเทียบ

การเปลี่ยนผ่านภาระงานบ้านจากความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบเดิม (แม่บ้านรับภาระโดยไม่มีค่าตอบแทน) ไปสู่แบบตลาดในระดับสากลโดยการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติซึ่งไม่มีระบบที่ชัดเจน ตามความเห็นของ Feminist จำนวนหนึ่ง (*Truong 1995 และอื่นๆ*) เมื่อลั่งการทางไปรษณีย์ (Mail Ordered Brides) และผู้หญิงอีกไม่น้อยที่แต่งงานกับคนต่างชาติ มีการจัดการที่เหมือนกับการทำสัญญาจ้างเหมาสำหรับงานบ้านและงานบริการส่วนตัวต่างๆ ที่ผู้หญิงจะต้องทำให้กับผู้ชายที่ตนแต่งงานด้วยในกรณีนี้อาจถือได้ว่าผู้หญิงเหล่านี้คือแรงงานข้ามชาติประเภทหนึ่ง

แม้แต่ในกลุ่มที่มีสัญญาจ้างเป็นผู้ช่วยแม่บ้านโดยตรง ก็ยังคงมีรูปแบบที่หลอกหลอนซึ่งส่วนใหญ่ทำให้ลูกจ้างเสียเปรียบ โดยเฉพาะกลุ่มนายจ้างที่จ้างแรงงานหญิงไทยมากใช้งานไม่เป็นเวลา และให้ทำงานหลายอย่างหรือหลายบ้าน หลอยสถานที่ เนื่องจากคนกลุ่มนี้ถูกจ้างในสังคมยังคงซึ่งส่วนใหญ่พูดภาษาอังกฤษไม่ได้จำนวนไม่น้อย ใช้ความสัมพันธ์ในการจ้างงานแบบกึ่งลูกจ้าง—กึ่งห้ารับใช้ หรือหาศ ที่ลูกจ้างจะต้องยอมทำทุกอย่างโดยไม่ได้แย้ง และยอมทำงานหนักตลอดวันโดยไม่報酬พักผ่อนได้ ซึ่งขัดแย้งกับข้อสัญญาที่เป็นข้อตกลงจ้างงานแบบสมัยใหม่ แต่โดยที่ลูกจ้างจำนวนมากไม่รู้สึกทรหงตน ฯลฯ ด้วยความเป็นแรงงานข้ามชาติ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างและนายจ้างที่ผิดกฎหมายจึงยังเกิดขึ้นอยู่เรื่อยไป ในกรณี เช่นนี้อาจกล่าวได้ว่าเกิดการส่งผ่านการเอาไว้

เอาเปรียบในระดับข้ามชาติขึ้นระหว่างแม่บ้านกับผู้ช่วยแม่บ้าน

ลักษณะการทำงานของผู้ช่วยแม่บ้านที่ต้องกระจายกันอยู่ตามลำพังในบ้านต่างๆ เป็นส่วนหนึ่งทำให้เกิดปัญหา เพราะแรงงานข้ามชาติหญิงต้องอยู่อาศัยในบ้าน ซึ่งปกติมีพื้นที่ไม่มาก ผู้ช่วยแม่บ้านในครอบครัวระดับกลางลงมา ซึ่งเป็นนายจ้างส่วนใหญ่จึงต้องยอมรับมุมแคบๆ ในบ้านซึ่งจำนวนมากไม่มีความเป็นส่วนตัวหรือสะดวกสบายเท่าที่ควรเป็นที่อยู่อาศัย โดยมีโอกาสออกไปนอกบ้านได้เพียงวันอาทิตย์วันเดียว ในสภาวะเช่นนี้นอกจากผู้ช่วยแม่บ้านต้องเดินเดินเองจากสังคมที่คุ้นเคยแล้วยังต้องพบกับความกดดันที่ต้องอยู่ในความสดล่องของนายจ้างหรือคนในบ้านที่เป็นญาติตลอดเวลา และไม่มีอิสระในการเคลื่อนไหวหรือออกจากบ้านไปไหน

นอกจากการละเมิดสิทธิอันเกิดขึ้นจากสภาพการทำงานดังกล่าวแล้ว ยังมีกรณีการละเมิดสิทธิโดยตรงอีกมากมาย ซึ่งเกิดขึ้นได้จากสภาวะการทำงานที่เอื้ออำนวย (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ง.)

งานบริการทางเพศ

โดยคำจำกัดความของทางการที่มีกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมของระบบชายเป็นใหญ่เป็นกรอบงานบริการทางเพศ ไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง แม้จะเป็นบริการที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มากที่สุด และเป็นส่วนที่แยกไม่ออกรจากสังคมภูมพี ซึ่งขยายตัวเติบโตควบคู่ไปกับการต่อสู้แบ่งขันใน

ตลาดธุรกิจและในทางการทหารมาตลอด

ญี่ปุ่นซึ่งเป็นลูกค้าใหญ่ที่สุดของธุรกิจเป็นตัวอย่างที่ชัดเจน ญี่ปุ่นให้ความสำคัญแก่บริการทางเพศ ในลักษณะของการปลดปล่อยความก่อต้นแปลงแยกที่ผู้ชายจะต้องเผชิญในงานด้านธุรกิจ และในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นเกือบเป็นประเทศเดียวในโลก (ยังไม่มีข้อมูลที่พอยเทิงจากประเทศอื่น อภิ เยอร์มันนี เป็นต้น) ที่พยายามจัดบริการทางเพศให้แก่ทหารของตนอย่างมีระบบ (ดู Liao 1996, Yamashita, 1966, Chin 1994 และ Lila-Filipina 1991) การให้ความสำคัญแก่กรรมที่มีความสำคัญต่อการลีบหอด และคุณภาพของชีวิตในลักษณะเช่นนั้น มีเป้าหมายเพื่อสนองความต้องการของผู้ชาย โดยใช้ผู้หญิงเป็นปัจจัยบริการทางเพศ ผู้หญิงจึงถูกกลดความเป็นคนลงเหลือเพียงสภาพวัตถุทางเพศ อันเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่สุดขั้ของลังคมชายเป็นใหญ่ที่ผู้ชาย คือ ผู้มีอำนาจ ผู้หญิง คือ ผู้ถูกกระทำ

และเมื่อกฎหมายกฎหมายพิรับใช้ผู้มีอำนาจลงโทษผู้ที่อ่อนแอกว่าและถูกกระทำ กำหนดให้การขายบริการทางเพศผิดกฎหมาย โดยใช้ผู้หญิงเป็นแพะรับบาป การขายบริการทางเพศจึงกระทำโดยช่อนเร้น แอบแฝง เป็นแหล่งเพาะมิจฉาชีพ อาชญากรรม ความรุนแรง และระบบการค้าทาส ซึ่งทำให้ผู้หญิงที่ถูกขายไม่มีโอกาสขอความช่วยเหลือหรือสร้างพลังต่อสู้ได้ดังในกรณีชิมาโดเตะ ที่ผู้หญิงไทยสามคนมาแม่เล้าตาย เพราะเห็นว่าไม่มีทางใดที่จะหลุดพ้นจากขุนกรแท่งน้อยอย่างมีชีวิตได้นอกจากจะฆ่า

แม่เล้าให้ตาย ชิมาโดแต่ไม่ใช่คดีมาตรฐานคดีเดียวที่เกิดขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงระดับความรุนแรงความทารุณ และกดดันที่ผู้หญิงไทยเคราะห์ร้ายเหล่านี้ต้องประสบและในที่สุดก็ใช้ความรุนแรงเข้าตอบโต้เมื่อทนถูกบีบคั้นต่อไปไม่ไหว

ข้อมูลจากหลายแหล่ง อภิเช่น UNICEF, ECPAT, องค์กรเอกชนในญี่ปุ่นและไทย ต่างระบุญี่ปุ่นเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของเส้นทางการค้าหญิงและเด็ก (ดูภาคผนวก จ. แผนภูมิที่ 1 และ 2) ผาลูก พงษ์เพจิตร (อ้างแล้ว) ระบุว่า เอเย่นต์ค้าผู้หญิงมีรายได้จากการส่งผู้หญิงไปญี่ปุ่นประมาณปีละ 3 พันล้านบาท จาก พ.ศ. 2534–2537 ซึ่งรวมทั้งสิ้นจะเป็นเงิน 12–13 พันล้านบาท รายละเอียดในเรื่องของเครือข่ายการค้าหญิง จากประเทศไทยสามารถจะดูได้จากการวิจัยของมูลนิธิผู้หญิงในเรื่องนี้ (อ้างแล้ว)

ธุรกิจทางเพศในญี่ปุ่น ขยายตัวตามเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และมีการนำเทคนิควิทยาการต่างๆ มาใช้มากมาย หนังสือพิมพ์อาชารีที่ออกในญี่ปุ่น ชี้ว่ากำไรจากธุรกิจนี้มีจำนวนสูงพอๆ กับงบประมาณด้านการทหารคือประมาณ 4.8 พันล้านдолลาร์สหรัฐฯ หรือ 500 พันล้านเยน ประเมินกันว่ามีสถานบริการทางเพศ และธุรกิจที่เกี่ยวข้องอยู่ที่จดทะเบียนถูกต้องไม่ต่ำกว่า 1 ล้านแห่งทั่วญี่ปุ่น 2% ของจำนวนนี้อยู่ที่ย่านชินจุกุในโตเกียว และยังมีอีกเป็นจำนวนมากที่ดำเนินธุรกิจอย่างผิดกฎหมายนอกจานนี้โตเกียวยังมีสาขาของสมาคมลับซึ่งประกอบธุรกิจที่เป็นอาชญากรรม ละเมิดสิทธิ

ตารางที่ 17

Number of Thai Workers in Taiwan and their Employers by Industry, 1995

Industry	Male (1)	Female (2)	Employer (3)	(1)+(2) (3)
Construction	25038	32	569	44.05
Textile	9637	6082	1402	11.21
Metal Manut	5488	168	1002	5.53
Operation	4538	95	702	6.60
Plastic	4506	576	532	9.58
Electronics	4034	2029	389	15.59
Auto Parts	4016	113	539	7.66
	3069	13	417	7.39
Rubber	2728	403	256	12.23
	2866	40	320	8.14
Chemical	1995	106	188	11.18
Furniture	1782	102	211	8.94
Paper	1598	26	161	10.09
Leather	1347	267	135	11.96
Food	1137	509	109	15.10
Glass	860	86	93	10.17
Maid	28	64	92	1.00
Other	50	23	20	3.65
Total	76697	10934	7323	11.97

ที่มา : กระทรวงแรงงานได้หัวนัน อ้างประกอบกับ Tsay, 1996.

มนุษยชน และสร้างความรุนแรงกับผู้หญิง อายุไม่ต่ำกว่า 50 แห่ง (Matsuda, 1994)

ปัญหาของแรงงานหญิงข้ามชาติในธุรกิจนี้มีการบันทึกไว้โดยองค์กรเอกชนทั้งในญี่ปุ่นและไทยเป็นจำนวนไม่น้อย (ดู มูลนิธิผู้หญิง 2539, Shizuko & Francis 1989, Asian Migrant Centre 1995 ect.) แต่ก็ยังเกิดขึ้นซ้ำๆ กออย่างไม่รู้จบลื้นและนับวันจะรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ เพราะปัญหาที่สำคัญที่สุดมิได้รับการแก้ไข คือ ทัศนคติที่ลังเลโดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐที่มีต่องานบริการ

ทางเพศและผู้หญิงที่ทำงานในอาชีพนี้ แม้ว่าในหลายกรณีผู้หญิงเหล่านี้จะเป็นเหยื่อที่ถูกกระทำตัวอย่างเข่น กรณีขโมดาเตะ (อ้างแล้ว) ซึ่งไม่ได้รับการเหลียวแลจากนักการเมือง ส.ส.หรือผู้ใหญ่ในวงราชการแต่อย่างใดในขณะที่แรงงานชายซึ่งกระทำผิดและถูกกลงโทษได้รับความสนใจอย่างมาก

แม้ว่าจะมีผู้ประสบความสำเร็จตั้งตัวเก็บเงินได้จากอาชีพนี้อยู่บ้าง บริการทางเพศก็เป็นงานที่เสียงอย่างยิ่ง ทั้งอันตรายเฉพาะหน้าและ

สำหรับอนาคตในระยะยาว เนื่องจากเป็นอาชีพที่ผิดกฎหมาย ลั่นค์มีเงื่อนไขมรรภและเลี้ยงต่อสุนภาพในปัจจุบันอัตรา率ขาดของโรคเอดส์ในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก (ดูแผนภูมิที่ 3 ภาคผนวกจ.) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเหนือของแห่ง ที่การหาเลี้ยงเลือกตั้งของนักการเมืองห้องถินสามารถทำได้ตามงานบุญให้แก่ผู้เสียชีวิตซึ่งมีอยู่ทั่วไปตามหมู่บ้านต่างๆ และการขายดอกไม้งานศพสามารถสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มสตรีในพื้นที่ได้อย่างดี นอกเหนือนั้น ยังมีการตั้งกลุ่มแม่หม้ายโรคเอดส์อีกด้วย ผู้เสียชีวิตจำนวนหนึ่งซึ่งอายุยังน้อย คือ ผู้ที่ประสบความลำเร็วจากการไปขายบริการทางเพศที่ญี่ปุ่นและได้หวั่นมาก่อน

■ การแบ่งงานกับการทำชาวประเพศและชาวประมง

ประเทศไทย ที่รับแรงงานข้ามชาติในเอเชีย ล้วนมีวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ที่ฝัง根深 ยากแก่การสั่นคลอนและมีการแบ่งงานกันทำระหว่างหญิงชายที่ชัดเจนไม่ว่าจะเป็นช่อง空虚ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ หรือไต้หวัน (ดู Brinton 1993 และ Lueng 1994 ฯลฯ) ทางฝ่ายประเทศไทยผู้ลี้ภัยแรงงานหญิงออกก็เข่นกัน แม้จะมีรายละเอียดและภาพสะท้อนในเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย

การแบ่งงานกันทำระหว่างเพศ

ประวัติศาสตร์ได้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจกับสถานะทางสังคมและการเมืองของผู้หญิงในเอเชียเป็นสองสิ่งที่มีได้ล้มพังร

กันโดยตรง ดังเช่นที่นักคิดตะวันตกเคยเสนอไว้ว่าความไม่เป็นอิสระทางเศรษฐกิจเป็นที่มาของการยอมจำนนของผู้หญิงต่อภาวะที่ด้อยกว่า (ดู Boserup, E. 1970) แต่ผู้หญิงเอเชีย โดยเฉพาะผู้หญิงไทยได้มีบทบาททางเศรษฐกิจที่ทัดเทียมกับชายมาตลอด อีกทั้งยังรับภาระเลี้ยงดูครอบครัวแทนชายได้อีกด้วย (ดู ปรีนา กานจู อัษฎร์ 2525, บุญยังค์ เกศเทพ 2532) ในยุคที่โครงสร้างการผลิตเปลี่ยนแปลงอย่างขนาดใหญ่จนทำให้แรงงานจากภาคเกษตรในชนบทต้องโยกย้ายมาทำงานทำในตัวเมืองสัดส่วนของผู้หญิงในจำนวนผู้ชายถึงกึ่งตั่งจากชายเพียงเล็กน้อย และมีแนวโน้มที่จะมากกว่าในบางกลุ่ม (ดู Pejaranonda, C. et al. 1995) ทั้งนี้เป็นเพราะการเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตได้ทำให้โอกาสการสร้างรายได้ของผู้หญิงไปกระจุกตัวอยู่ในเมืองที่เป็นศูนย์กลางแห่งการค้าและการลงทุน

ผู้หญิงจำนวนมากได้พบว่าไม่ว่าจะอยู่ในโครงสร้างการผลิตแบบใด บทบาทและความรับผิดชอบก็มิได้แตกต่างออกไปจากเดิมมากนัก ลิ่งที่เปลี่ยนก็คือวิถีการผลิตและความล้มพังทางการผลิต ทั้งนี้เพราะการแบ่งงานกันทำระหว่างเพศและหัศนศติที่สังคมมีต่อสตรีมิได้เปลี่ยนแปลงไปตามโครงสร้างหรือวิถีการผลิต

เมื่อผู้หญิงเข้าสู่ตลาดแรงงานการแบ่งงานกันทำระหว่างเพศในระบบชายเป็นใหญ่ที่ผู้หญิงรับภาระในบ้านและชายรับภาระนอกบ้านจึงทำให้ผู้หญิงต้องแบ่งภาระเพิ่มเป็นสองเท่า คือทั้งนอกบ้านและในบ้าน

นอกจากนี้ ปัญหาที่ผู้หญิงต้องประสบในระบบตลาดและการแบ่งชั้น คือ ค่าตอบแทนแรงงานเพราะในระบบชายเป็นใหญ่กิจกรรมของชายได้รับความสำคัญและการให้คุณค่าเหนือกิจกรรมของผู้หญิงสอดคล้องที่ปรากฏในหลายประเทศทั่วโลกล้วนซึ่งค่าตอบแทนที่ต่ำกว่าที่ผู้หญิงได้รับเมื่อเทียบกับชาย (ดู Seage & Olsen 1986)

จนถึงปัจจุบันปัญหาที่งานต่างๆ ที่ผู้หญิงทำในบ้านไม่ได้มีการแบ่งภาระไปให้ชายอย่างเท่าเทียม ทั้งที่ผู้หญิงต้องทำงานนอกบ้านเช่นเดียวกับชาย หรือกรณีที่ผู้หญิงอยู่บ้านทำงานในบ้านตลอดทั้งวันใช้เวลาไม่น้อยกว่างานนอกบ้านของชาย ไม่ได้ถูกนับว่าเป็นงาน หรือการที่งานซึ่งผู้หญิงทำโดยไม่ได้ผ่านระบบตลาด มิได้รับการคิดค่าตอบแทนแรงงาน และคิดคำนวนรวมอยู่ในส่วนหนึ่งของรายได้ประชาชาติ ทั้งๆ ที่เป็นงานซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจไม่ต่างไปจากงานอื่นๆ ก็ยังเป็นที่โต้แย้งกันอยู่โดยไม่มีทางออกที่แน่นอน

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ เมื่อยู่ในฐานะแรงงานข้ามชาติภายในประเทศไม่ใช่กิจกันการอพยพ (ห้ามนำครอบครัวไปด้วย) ความสามารถในการแบกรับภาระสองด้านของผู้หญิงจะหมดไป นั่นหมายถึงความจำเป็นที่จะต้องผลักภาระ reproductive work ให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม จึงน่าที่จะมีการค้นคว้าต่อไปว่า ประเทศที่ส่งแรงงานข้ามชาติหญิงออกได้จัดการกับปัญหาหรือภาระที่เพิ่มขึ้นน้อย่างไร และมีผลกระทบต่อเนื่องอย่างไร

ไม่ว่าคำตอบจะเป็นเช่นไร อาทิเช่น ญาติพี่น้อง คุครอง ฯลฯ นัยยะที่สำคัญก็คือ ภายนอกเมืองไม่ใช่การแบ่งงานกันทำระหว่างเพศที่ผู้หญิงอยู่ในฐานะเสียเปรียบ แรงงานหญิงข้ามชาติก่อให้เกิดผลกระทบและต้นทุนในประเทศที่ส่งออกซึ่งแตกต่างกับแรงงานชายและสำหรับประเทศผู้รับก็เช่นกัน

การแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศ

ปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นกับหลายประเทศในเอเชียก็คือ ขณะที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคหัตถศิลปะและบริการเรียกร้องการเข้ามีส่วนร่วมของแรงงานหญิงเพื่อให้ศักยภาพและพลังแรงงานของผู้หญิงได้ถูกใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจโดยส่วนรวม

การแบ่งงานกันทำระหว่างหญิงกับชายตามประเพณีดั้งเดิมที่分工อยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลงก็ทำให้ภาระกิจในด้าน reproduction ยังคงถูกผลักให้เป็น “เรื่องของผู้หญิง” มิใช่เรื่องสังคม โดยจะต้องมีการแบ่งกันแบกรับภาระ ทางออกสำหรับความขัดนี้อย่างหนึ่งก็คือ ผู้หญิงแต่งงานข้าลง ซึ่งเกิดขึ้นทั้งในญี่ปุ่น ย่องกง และที่อื่นๆ รวมทั้งประเทศไทย อีกทางหนึ่งคือการจ้าง “ผู้ช่วยแม่บ้าน” ทั้งสองวิธีเป็นการแก้ปัญหาโดยไม่กระทบต่อโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชาย

ทางออกที่แตกต่างไปก็คือ การผลักภาระ reproductive Work ออกจากผู้หญิง ให้เกิด

การแบ่งรับเท่าๆ กันระหว่างหญิงและชาย (ในกรณีที่ค่าตอบแทนแรงงานครอบคลุมด้านทุน reproduction) หรือมีฉะนั้นรู้สึกจะต้องเข้าช่วยแบ่งภาระบางส่วน เช่น การช่วยเหลือเป็นเงินเลี้ยงลูก สวัสดิการสำหรับครอบครัวในด้านต่างๆ รวมทั้งคนชาฯ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่เห็นได้จากหลายประเทศในตะวันตก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงงานมีอำนาจต่อรองที่พอเพียง หรือมีฉะนั้นอัตราค่าตอบแทนสำหรับ Reproductive Work ในประเทศเหล่านั้นก็จะต้องเพิ่มขึ้นตามระดับค่าจ้างทั่วไป ซึ่งเป็นกรณีที่ล้วนแตกต่างจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเอเชีย

Truong (1995) ชี้ให้เห็นว่า ในเอเชียมีการเดิบໂຕที่ควบคู่กันไปของเศรษฐกิจสองประเทศ คือ ภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับการค้าการผลิต กับ ภาคบริการเพื่อการสืบทอดหรือการผลิตชา (reproduction) ขณะที่ภาคแรกมีความล้มพังจากการผลิตในแบบทุนนิยมเต็มตัวและจ้างแรงงานที่มี “ความชำนาญ” ภาคหลังจ้างแรงงานที่ไม่ชำนาญ มีลักษณะการจ้างงานที่เป็นล้วนตัว เพื่อทำงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนตัว (คืองานผู้ช่วยแม่บ้านและบริการทางเพศ) และมีความล้มพังที่แสดงถึงการแบ่งแยกกันระหว่างเชื้อชาติและระหว่างเพศ

ในกรณีของอ่องกงการเดิบໂຕของเศรษฐกิจในภาคแรกและการเข้าร่วมของแรงงานหญิง ซึ่งต้องแบกรับภาระเพิ่มเป็นสองเท่ามีได้ตามมาด้วยการแบ่งรับภาระงานผลิตเพื่อการสืบทอด (Reproductive Work) จากธุรกิจ หรือความสำเร็จในการเรียกร้องสิทธิที่เท่าเทียมเท่าที่ควร ดัง

ตัวอย่างจากการสำรวจความเห็นจากผู้หญิงส่องกงเกี่ยวกับปัญหา “double burden” ในปี 1982 ระบุว่า “Female respondents in Lai's study admitted greater responsibility for household chores but few thought it was appropriate to ask their husbands to do more.” (Lueng อ้างแล้ว น. 126) ทั้งๆ ที่ผู้หญิงในเศรษฐกิจภาคแรกของส่องกงซึ่งเป็นที่ที่มีการแข่งขันสูง จำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่งานนอกบ้านของตนไม่ต่างจากชาย ก็อาจเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า

1. ผู้หญิงบางส่วนที่ออกทำงานนอกบ้านอาจมีได้ห่วงความก้าวหน้าในการงานอย่างจริงจังมากกว่าที่จะอยากมีบุพนาเพิ่มขึ้นในสังคมนอกเหนือจากบทบาทในครัวเรือน จึงสามารถแบ่งเวลาให้แก่ภาระสองอย่างได้
2. ในสังคมเอเชียมีครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบด้วยญาติผู้ใหญ่ที่จะช่วยดูแลบ้านและเด็กให้ได้เมื่อแม่บ้านไม่อยู่
3. ผู้หญิงที่ต้องให้ความสำคัญต่องานนอกบ้านของตนไม่ต่างจากชายสามารถจ้างแรงงานหญิงข้ามชาติให้เข้ามาทำงานแทนในฐานะผู้ช่วยแม่บ้าน หรือปีด “ช่องว่าง” (Labour Gaps in Reproduction, Truong อ้างแล้ว) ที่เกิดขึ้นในงานด้านที่สองได้

ในกรณีหลังนี้การขยายตัวของตลาดผู้ช่วยแม่บ้านระดับสากล โดยเฉพาะในเอเชีย ก็คือสิ่งที่ Heyzer & Wee (อ้างแล้ว) ระบุว่าเป็นการแบ่งงานข้ามชาติในระหว่างผู้หญิงชนชั้นกลางใน

ประเทศผู้รับแรงงานและผู้หญิงผู้ใช้แรงงานในประเทศผู้ส่ง ซึ่งเป็นการแบ่งงานข้ามชาติภายในกรอบแห่งการแบ่งงานกันทำระหว่างเพศ และเป็นที่มาของการขยายตัวของเศรษฐกิจภาคบริการอีกชนิดหนึ่งที่ควบคู่กันไปกับการขยายตัวของภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการผลิต

แนวคิดซึ่งว่างของการผลิตช้า ผลิตเพื่อสืบทอด หรือ ภาคส่วนบุคคลนี้ ในกรณีของญี่ปุ่นเป็นอีกด้านอย่างหนึ่งที่แตกต่างออกไป ญี่ปุ่นยังไม่เปิดรับแรงงานข้ามชาติเพื่อทำงานผู้ช่วยแม่บ้านหรืองาน “ไม่ชำนาญ” แต่ระบบชายเป็นใหญ่และทัศนคติที่เห็นผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ ก็ได้ก่อให้เกิดการขยายตัวในภาคบริการประเภท recreation อย่างขนาดใหญ่ควบคู่ไปกับการขยายตัวของภาคเศรษฐกิจอื่น

แม้ว่าในช่วงทศวรรษที่ 1980 ความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงและชายได้รับความสนใจอย่างมากในสังคมญี่ปุ่นและในที่สุดญี่ปุ่นประกาศใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยความเสมอภาคในโอกาสการทำงานในปี 1986 แต่สังคมญี่ปุ่นยังคงไม่ต้องการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามีบทบาทอย่างเต็มที่แก่ตลาดแรงงานหรือในภาคผลิตโดยตรงนอกจากผู้หญิงคนนั้นเลือกที่จะไม่มีครอบครัว (ดู Brinton และ Truong อ้างแล้ว) ผู้หญิงญี่ปุ่นในปัจจุบันจึงแต่งงานช้าลง และจำนวนมากไม่แต่งงานเลย ผู้หญิงญี่ปุ่นเพื่อได้รับการกระตุ้นให้เข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างเต็มที่ในช่วงทศวรรษที่ 1990 ซึ่งญี่ปุ่นเริ่มประสบภาวะขาดแคลนแรงงานอย่างจริงจัง (Brinton, M.1994 p.234) ก่อนหน้านั้น ผู้หญิงจำนวนไม่น้อยทำงานแบบ part-time

หลังจากลูกโตแล้วเท่านั้น ซึ่งอธิบายได้จากภาระงานบ้านซึ่งตกแก่ผู้หญิง 92.1% ของภาระงานบ้านทั้งหมดในครอบครัวคนญี่ปุ่น (Office of Prime Minister, Japan 1982)

ในภาวะที่เมืองบ้านต้องทำงานบ้าน โดยไม่มีค่าตอบแทน ในขณะที่พ่อบ้านทำงานนอกบ้านในโลกแห่งธุรกิจการแบ่งหน้าที่ เช่นนี้ในสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันย่อมหมายถึงงานหนักและเคร่งเครียดโดยเฉพาะเมื่อสังคมญี่ปุ่นให้ความสำคัญแก่ความสำเร็จในการงานสูงมาก ขนาดมีคนฟ่าตัวตาย เพราะไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องต่างๆ อุบัติเหตุ สถิติทั้งของรัฐบาลญี่ปุ่น และ ILO ระบุตรงกันว่า ผู้ชายญี่ปุ่นทำงานหนักกว่าชาติอื่นๆ มากอีกด้วย โดยใช้เวลาทำงานในที่ทำงานบวกด้วยการทำงานนอกที่ทำงานอีกประมาณ 19 ชั่วโมงต่อเดือน (Brinton อ้างแล้ว)

ผู้ชายญี่ปุ่นที่อยู่ในสมรภูมิทางเศรษฐกิจเหล่านี้ ให้ความสำคัญต่อการบันเทิงเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด และบริการทางเพศเป็นอย่างมาก ยิ่งเศรษฐกิจญี่ปุ่นเจริญรุ่งหน้าไปญี่ปุ่นก็ยิ่งเป็นแหล่งใหญ่ของธุรกิจทางเพศมากขึ้นเรื่อยๆ เส้นทางทุกสายของการค้าหญิงและเด็กและภาระค้าประเวณีจึงมุ่งญี่ปุ่น (ดูภาคผนวกที่ 4) อาจจะเป็นด้วยเหตุนี้ ญี่ปุ่นจึงมีคำพังเพยกลوبใจเมืองบ้านที่อยู่บ้านว่า “The best husband is healthy and absent.” เพราะยิ่งผู้ชายประสบความสำเร็จทางการงานก็จะยิ่งใช้เวลาทำงานนาน (ซึ่งเวลาทำงานนั้นอาจจะหมายถึงการสมาคมทางธุรกิจที่มีบริการทางเพศอยู่

ด้วย) และยิ่งใช้เวลาในการงานมากก็จะยิ่งต้องการความบันเทิงมาก คำพังเพยนีส์สะท้อนถึงการแบ่งงานกันทำที่สุดขั้ของหญิงและชายอีกด้วย

ญี่ปุ่นไม่ใช่ที่เดียวที่มีการแบ่งขั้นสูง และนักธุรกิจใช้บริการทางเพศเป็นวิธีคลายเครียด ห่อง Kong ได้หัววัน และเลือกห้องหลายในเอเชียก็ไม่แตกต่างไปจากกัน แม้อาจจะด้วยกำลังทรัพย์ที่มากน้อยกว่ากันไปบ้าง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยนี้จึงสร้างให้เกิดการขยายตัวในภาคบริการทางเพศควบคู่กันไป

ขณะที่การแบ่งงานกันทำในระดับโลกสร้างให้เอเชียเป็นแหล่งของหัตถศิลปะหัตถกรรม และงานบริการที่เติบโตอย่างรวดเร็ว การแบ่งงานกันทำระหว่างเพศก็สร้างให้เกิดภาคบริการเพื่อการผลิตช้าหรือเพื่อการสืบทอด และบริการส่วนบุคคล (Reproduction) เติบโตควบคู่กันไป การขาดแคลนแรงงานหรือช่องว่างที่เกิดขึ้นในอุปทานแรงงานสำหรับภาคหลังนี้ก็คือ แหล่งรองรับแรงงานหญิงข้ามชาติที่เป็นผู้ด้อยโอกาส ในประเทศของตน ซึ่งนำไปสู่การแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศ โดยที่ประเทศที่ก้าวไปเร็วกว่ารับหน้าที่งานผลิตโดยตรงและงานบริการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตโดยตรง ในขณะที่ประเทศที่อยู่ในฐานะผู้ร่วงตามหลังรับหน้าที่งานผลิตช้า (Reproduction) ดังเช่น ฟิลิปปินส์ได้กล่าวเป็นแหล่งผลิตผู้ช่วยแม่บ้านให้แก่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ประเทศไทยลังแรงงานหญิงไปยังคงและญี่ปุ่นเพื่อทำงานด้าน reproduction ใน 2 แบบที่ต่างกัน การแบ่งงานในระหว่างประเทศ

เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ตราบใดที่โครงสร้างการแบ่งงานกันทำระหว่างเพศยังไม่เปลี่ยนแปลง

ข้อสังเกตและเสนอแนะ

ตามโครงสร้างการแบ่งงานระหว่างเพศข้ามชาติที่ปรากฏ ผู้หญิงที่ถูกกีดกันโดยโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นธรรมภายในประเทศของตน เมื่อไปทำงานในต่างประเทศก็ต้องตกอยู่ในฐานะของแรงงานขั้นสองที่ไม่มีโอกาสที่จะพัฒนาฐานะของตนได้โดยเหตุผล 3 ประการ คือ

1. ในการแบ่งงานระหว่างเพศข้ามชาติ แรงงานหญิงข้ามชาติ ได้รับการจัดสรรให้เป็นแรงงานประเภทไร้ฝีมือ จึงไม่มีโอกาสได้รับลิทธิได ๆ ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้แรงงานที่มีฝีมือหรือผู้ชำนาญงานได้รับและการไล่ข้ามพร้อมเดนของการจัดประเภทแรงงาน ก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยากแม้แรงงานหญิงบางคนจะมีวุฒิการศึกษาที่ถือว่าเป็นแรงงานชำนาญการได้ ก็ไม่มีโอกาสที่จะได้สถานะของผู้ชำนาญ เพราะงานทุกอย่างที่เป็น “งานผู้หญิง” ถูกจัดอยู่ในพวก “งานไร้ฝีมือ”

2. ชนิดของงาน การที่จะข้ามระดับจากแรงงานไร้ฝีมือไปสู่ความเป็นผู้มีความชำนาญนั้น นอกจากจะถูกปฏิบัติโดยชนิดของงานที่เปิดรับผู้หญิงซึ่งมีขีดจำกัดเฉพาะประเทศ “ไร้ฝีมือ” แล้วยังถูกปฏิบัติด้วยลักษณะของงานที่มักจะซ้ำซากใช้เวลาภารานไม่มีเวลาพักผ่อนและไม่เอื้อต่อการพัฒนาปรับปรุงตนเอง หลังจาก

ทำงาน เช่นนี้ไปนาน ๆ แรงงานหญิงจะกลับเป็นผู้ไม่มีความชำนาญในด้านใดเลยที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้หลังจากเลิกเป็นแรงงานข้ามชาติ

3. การอยู่ในต่างประเทศของแรงงานข้ามชาติก็ทำให้มีโอกาสที่จะเรียนเพิ่มเติม เพื่อ

เพิ่มวุฒิความรู้ได้ แม้จะมีช่องทางอยู่บ้าง อาทิ เช่น กรณีของผู้ช่วยแม่บ้านไทย ในส่องกง บางคนที่มีนายจ้างดีและมีโอกาสจะศึกษาหากความรู้ได้ แต่ไม่สามารถจะเรียนในสถาบันได้ ทั้งที่ย่องกงซึ่งมีอุปสรรคเรื่องภาษา ความรู้พื้นฐาน ฯลฯ และประเทศไทย ก็ไม่มีโครงการที่จะเปิดให้คนที่อยู่ในต่างประเทศเข้ารับการศึกษาได้ ในมหาวิทยาลัยเปิด หรือการศึกษานอกโรงเรียน แรงงานข้ามชาติจึงไม่มีโอกาสที่จะปรับปรุงความรู้ของตนขึ้นมาใหม่

การแบ่งงานกันทำ

ข้ามชาติหรือระหว่างประเทศในลักษณะนี้ จึงปิดกั้นโอกาสของประเทศที่ส่งแรงงานหญิงออกที่จะพัฒนาระดับความรู้ความสามารถแรงงานหญิงของตนและหากตลาดแรงงานข้ามชาติขยายตัวต่อไป ประเทศส่งแรงงานหญิงออกก็จะมีฐานะเป็นผู้ผลิตแรงงานขั้นสองของความ

ต้องการของประเทศผู้รับ นอกจากร่วมมือในการจัดลำดับความสำคัญของงานใหม่ โดยเพิ่มคุณค่าให้กับงานแม่บ้านและงานบริการทางเพศซึ่งในปัจจุบันเป็นแรงงานผิดกฎหมายไม่แม้แต่จะได้รับสถานะของ “ผู้ทำงาน”

กรณีของแรงงานหญิงข้ามชาติ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจน ที่สุดของผลพวงของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบมีผู้รับ酬ะห์ และระบบขายเป็นใหญ่ที่ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อสตรี

ในเรื่องของนโยบายของรัฐ การดำเนินงานและการประสานงานของจ้าหน้าที่ระหว่างกระทรวงหน่วยงานต่าง ๆ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในปัจจุบันยังไม่ทราบเท่าที่ควร การให้ความรู้ ข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลให้บริษัทนายหน้ามีการเตรียมความพร้อม

การเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่องานที่ผู้หญิงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะในปัจจุบันงานเหล่านี้ได้รับการให้คุณค่าและค่าตอบแทนที่ผิดจากความเป็นจริงทำให้เกิดการบิดเบือนโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการแก้ไขทัศนคติตั้งกล่าวจะทำได้ก็โดยขัด การแบ่งแยกระหว่างเพศในระบบชายเป็นใหญ่ ซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาแม้จะต้องใช้เวลานานก็ต้องเร่งดำเนินการ

สำหรับการแก้ไขปัญหาระยะสั้นเรื่องที่ควรเร่งพิจารณาทางออกกระดับประเทศมีหลายประการทั้ง

ของแรงงานหญิงอย่างพอเพียง ซึ่งเป็นปัญหา ค่อนข้างมากสำหรับแรงงานหญิงข้ามชาติของไทย ความไม่พร้อมมีผลให้มีปัญหาภัยจ้างได้ง่าย และแรงงานหญิงจำนวนไม่น้อยต้องกลับเป็นแรงงานผิดกฎหมายด้วยเหตุนี้

นอกจากนั้น สิทธิของแรงงานยังไม่ได้รับ การปกป้องเท่าที่ควร อาทิเช่น นายจ้างมีสิทธิที่จะเลือกลูกจ้าง และขอรายละเอียดประวัติของลูกจ้างได้ แต่ลูกจ้างไม่มีโอกาสที่จะได้เลือกนายจ้างหรือรับรู้ประวัติได้ฯ ของนายจ้าง ต้องเดินทางไปเหมือนคนตาบอด แม้แต่การทำ black list หรือกำหนดรายชื่อนายจ้างและบริษัท หน้าที่มีปัญหาเพื่อให้ลูกจ้างได้รับทราบข้อมูล ก็ไม่มีการดำเนินการที่จริงจังแต่อย่างใด ทั้งๆ ที่ข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งและจะช่วยลดแรงงานผิดกฎหมายในแรงงานข้ามชาติหญิง ไทยลงได้มาก

ข้อมูลเกี่ยวกับนายจ้างและนายหน้ามีความสำคัญกับแรงงานข้ามชาติมีสถานะทางกฎหมายที่ผูกอยู่กับสัญญาจ้าง ในขณะที่นายจ้างและบริษัทนายหน้าไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบใดๆ กับการกระทำการใด ในการตั้งข้อหาจ้างแรงงานผิดกฎหมายและนำทางไปบ้านพัก ทำเป็นอยู่นี่สันสนุนระบบ “ทำงานหลังคอก” ซึ่งให้ประโยชน์กับนายหน้าและนายจ้าง โดยผู้รับเคราะห์คือ ลูกจ้างที่ตอกอยู่ในสภาพช่วยตนเองไม่ได้ เป็นหนี้สินและไม่มีทางไป เป็นการผลักดันให้แรงงานข้ามชาติกลายเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หากไม่ดำเนินการ

แก้ไขป้องกันโดยเร่งด่วน ประเทศไทยจะเป็นผู้ส่งออกแรงงานผิดกฎหมายมากกว่าที่จะส่งออกแรงงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคมอย่างมาก

นอกจากข้อมูลเกี่ยวกับนายจ้างแล้ว แรงงานหญิงควรได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านครบถ้วน และได้รับการสนับสนุนให้มีการรวมตัวเพื่อช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งกันและกันอย่างจริงจังด้วย ที่สำคัญแรงงานข้ามชาติไม่ว่าจะอยู่ในอาชีพใดไม่ควรที่จะถูกแยกออกให้โดดเดี่ยว เพราะแรงงานข้ามชาติ คือส่วนหนึ่งของผู้ใช้แรงงานของโลก ที่นับวันจะเพิ่มความสำคัญมากขึ้นและควรที่จะได้เข้ามีส่วนร่วม การต่อสู้เพื่อสิทธิของผู้ใช้แรงงานเพื่อความเป็นธรรมแก่ส่วนรวม

บทสรุป

กรณีของแรงงานหญิงข้ามชาติ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดของผลพวงของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบมีผู้รับเคราะห์ และระบบชายเป็นใหญ่ที่ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อสตรี โดยผ่านการแบ่งงานกันทำระหว่างเพศ และการตีตรา化หรือให้คุณค่าแก่งาน ทั้งในด้านของจดหมายต้นที่มาของปัญหาและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

การพัฒนาเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมโลกได้สร้างผู้ด้อยโอกาสหรือรับเคราะห์จำนวนมาก มาหากาลให้เกิดขึ้น พลวัตของทุนและการแบ่งงานกันทำระหว่างเพศที่ตามมาได้ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของแรงงานหรือผู้ด้อยโอกาสที่

ต้องการปรับปรุงฐานะของตนในบรรดาคนเหล่านั้นผู้ที่ภูมิใจในความสามารถที่ด้อยกว่าเมื่อเทียบกับชาย ขณะเดียวกันกลับต้องจำนำกับการแบกรับภาระความรับผิดชอบต่อทุกข์สุขและอนาคตของผู้อื่นที่อยู่ในสภาพด้อยโอกาส เช่นเดียวกัน ภาระที่หนักอึ้งนี้พ้นธนาการผู้หญิงที่ด้อยโอกาสไว้กับความเสียเปรียบอย่างไม่มีที่สิ้นสุดจากการดิ้นรนในสภาพที่ใกล้เคียงกับคนตาบอด เพราะความไม่รู้ ด้อยการศึกษา และประสบการณ์เพื่อปฏิบัติภาระกิจที่ถูกผลักให้แบกรับให้ล้ำเร็ว เพราะนั้นหมายถึง การยอมรับที่จะได้จากสังคม

ไม่เพียงแต่งานจะมีจำกัด ชนิดของงานที่ให้โอกาสผู้หญิงทำให้ยิ่งจำกัดมากกว่าและถ้าจะต้องทำงานที่ได้เงินมาก ๆ มากพอที่จะเลี้ยงได้ทั้งตัวเองและพ่อแม่ พี่น้อง ลูกหลาน ແນ່ນอนที่สุด คำชักชวนให้ไปทำงานเมืองนอกได้เงินมาก ๆ ย่อมเป็นเหมือนเสียงสวารค์ แต่แรงงานหญิงข้ามชาติและปัญหาที่เกิดจากการเป็นผู้หญิง ในบรรดาผู้หญิงที่เดินทางไปต่างประเทศมีผู้ที่สามารถเก็บเงินทองเป็นก้อนกำลังลับมาบ้านได้เพียงส่วนเดียวเท่านั้น จำนวนมากประสบปัญหาบังกอกหลอกไปขาย แม้จะเก็บเงินกลับบ้านได้ก็ไม่มีชีวิตที่มีความสุข จำนวนมากต้องทนทรมานทำงานเพื่อส่งเงินกลับบ้าน ทั้ง ๆ ที่เสียงต่อสุขภาพ ความปลอดภัยของตนเองอย่างมากโดยเหตุที่ผู้หญิงมีโอกาสเสี่ยงและพบกับปัญหามากกว่าชายตั้งกล่าวแล้ว การที่ยังมีแรงงานหญิงหลังไหลไปเสี่ยงภัยในต่างแดน จึงสะท้อนถึงปัญหาภายในประเทศไทยว่า ได้สร้างความเป็นผู้ด้อยโอกาสให้เกิดขึ้นแก่ผู้หญิงเพียงใด

ปรากฏการณ์ของแรงงานข้ามชาติที่เกิดขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่แยกไม่ออกรากพื้นเมืองเศรษฐกิจในระดับสากล เปรียบได้เช่นเดียวกับเศรษฐกิจในชนบทที่ถูกดึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย แรงงานที่อพยพเข้าเมืองบางส่วนพบชีวิตที่ดีกว่า ในขณะที่ส่วนอื่นพบกับความยากลำบากที่มากเพิ่มขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ เช่นเดียวกับแรงงานข้ามชาติ ซึ่งบางส่วนได้รับผลกระทบโซนจากช่องทางที่ระบบโลกรั่นตลาดแรงงานเปิดให้สามารถที่จะเขยื้อนฐานะของตนและหลุดพ้นจากความด้อยฐานะและโอกาสได้ระดับหนึ่ง ในขณะที่คนอื่น ๆ ตกเป็นเหยื่อของการเอรัดอาเปรียบทั้งจากคนชาติเดียวกันเองและคนต่างชาติ

สำหรับประเทศไทยผู้รับแรงงานข้ามชาติ ช่วยแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานให้โดยไม่ต้องเสียเวลาและทรัพยากรในการผลิตแรงงานใหม่ สามารถผลักภาระในเรื่องสวัสดิการและความรับผิดชอบหลายประการออกไปได้โดยไม่ต้องเผชิญกับปัญหาเสื่อมสภาพทางการเมือง

ในแง่ของประเทศไทยผู้ส่งแรงงานออกแรงงานข้ามชาติช่วยลดภาระการขาดดุลการค้า ด้วยเงินส่งกลับที่เพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ช่วยลดปัญหาการว่างงานหรือการมีงานทำต่ำกว่าระดับช่วยลดสภาวะกดดันในเศรษฐกิจชนบท และลดความยากจนของประชากรบางส่วนลงได้ ในลักษณะนี้แรงงานก็คือ สินค้าส่งออกชนิดหนึ่งที่ถูกส่งออกไป เช่นเดียวกับตุนติบที่ถูกส่งออกไปขาย แทนที่จะนำมายผลิตสินค้าและบริการ

แต่แรงงานมิใช่เป็นเพียงสินค้าหรือวัสดุดิบในการผลิต ซึ่งใช้หมดเปลือยไปเพื่อสร้างกำไร แต่หากเป็นคนที่จะต้องเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากผลกำไรที่เพิ่มขึ้น หรือความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เข้ามีส่วนร่วมสร้างด้วย การใช้ประโยชน์จากแรงงานในลักษณะที่มิได้คำนึงถึงสิทธิพื้นฐานหรือโอกาสในการดำรงชีวิตอย่างคนทั่วไป มีโอกาสอยู่กับครอบครัวมีส่วนร่วมในการผลิตคนรุ่นใหม่ได้มีเวลาพักผ่อน สันหนนาการ และเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ—ศักยภาพของคนอย่างพอเพียง จึงเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นมาใช้แต่เพียงกับแรงงานเท่านั้น แต่กับสังคมโดยส่วนรวมด้วยและเป็นดันทุนที่ประเทศหรือรัฐหนึ่ง ๆ อาจผลักให้พ้นไปได้ แต่ในที่สุดก็จะต้องมีผู้แบกรับขั้นต้นคือ แรงงานข้ามชาตินั่นเอง ถัดไปคือประเทศหรือสังคมที่เขาสังกัด และท้ายที่สุดคือสังคมโลกที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงดันทุนและผลกระทบต่าง ๆ ที่จะตามสืบกันได้พ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะแห่งระบบโลกาภิวัตร

แรงงานที่ไปทำงานในต่างประเทศในฐานะแรงงานไร้ฝืนที่ต้องอ่อนน้อมต่อรองล้วนผ่านการถูกเอารัดเอาเปรียบมากทุกอย่างสมัย นักธุรกิจนักการเมืองที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย ในปัจจุบันจำนวนไม่น้อย มีบรรพบุรุษเป็นแรงงานอพยพที่ถูกกดขี่เหง ต้องมีชีวิตอยู่อย่างลำบากมาแต่ก่อน แต่คนเหล่านี้สามารถตั้งตัวได้ใน din แคนที่มิใช่บ้านเกิด เรายังคงต้องประมูลความเสียหายที่เกิดจากการส่งผ่านวัฒนธรรม เอาไว้เดาเปรียบจากประเทศจากประเทศไทยที่ถึงปัจจุบัน ทั้งโดยผู้ที่เคยชินกับการเป็นฝ่ายได้เปรียบและ

ผู้ที่เคยถูกกดขี่ข่มเหงมาก่อน ทั้งสองฝ่ายต่างได้เห็นประโยชน์ที่เป็นตัวเงินเป็นวัตถุจากวัฒนธรรม ดังกล่าวและซ้ายกันสืบทอดต่อกัน

ดันทุนที่ผลักไปจากแต่ก่อนยังมิได้หายไป ให้คนลงทะเบียนออกมานิรุปของสังคมที่เลื่อมโกร姆ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน บางที่ถ้าการกดขี่ ชุดรีด เอาไว้ เอาเปรียบ ไม่เคยได้รับการยอมรับ เราอาจจะมีสังคมที่ดีกว่านี้มีการเมืองที่มิได้เติมไปด้วยผู้แสวงหาผลประโยชน์และมีเศรษฐกิจที่มั่นคง ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และที่สำคัญที่สุดมีความเสมอภาคมากขึ้นในด้านต่างๆ ระหว่างกลุ่มคนและระหว่างหญิง-ชาย

ยุทธศาสตร์สำหรับอนาคต ไม่ใช่อยู่ที่ทำอย่างไรจึงจะก้าวไปได้เร็วกว่าเพื่อน ทำอย่างไรจึงจะเป็นคนส่วนน้อยที่ได้รับประโยชน์ ในขณะที่คนส่วนใหญ่เป็นฝ่ายสูญเสีย แต่อยู่ที่ความสามารถในอันที่จะร่วมมือกันของประชาโลก ทั้งหลายที่จะแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากการจัดการทรัพยากรและกำลังคนของโลกร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ทุกคนอย่างเป็นธรรม

ที่สำคัญ ผู้หญิงซึ่งร่วมชะตากรรมในการถูกผลักดันให้เป็นประสาวร้อนส่องของโลกอยู่ด้วยกันควรจะร่วมมือกันแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา ขัดอุปสรรคอันเกิดจากโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นธรรมระหว่างผู้หญิงต่างฐานะและชนชั้น เพื่อร่วมมือกันสร้างความสมดุลในโครงสร้างอำนาจจะระหว่างเพศต่อไป

